

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 77

Archeologienota Heidestraat te Merelbeke (Oost-Vlaanderen).

JANSSENS DAVID, CLAEYS SIMON & PIETERS HADEWIJCH

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2016
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Bart De Smaele, Hadewijch Pieters
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba.

Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	- 4 -
2	Bureauonderzoek	- 10 -
2.1	Archeologische voorkennis	- 10 -
2.2	Doel van het onderzoek	- 10 -
2.3	Huidige situatie projectgebied	- 11 -
2.4	Beschrijving geplande werken.....	- 11 -
2.5	Randvoorwaarden	- 12 -
2.6	Werkwijze	- 12 -
3	Assessmentrapport.....	- 18 -
3.1	Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 18 -
3.2	Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 20 -
3.2.1	Tertiair geologisch	- 20 -
3.2.2	Quartair geologisch	- 21 -
3.2.3	Bodem	- 23 -
3.3	Historische situering van het onderzoeksgebied	- 29 -
3.3.1	Algemene historische situering	- 29 -
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	- 31 -
3.4	Archeologische situering van het projectgebied.....	- 39 -
3.5	Besluit	- 41 -
3.6	Besluit breed publiek.....	- 46 -
4	Bibliografie.....	- 47 -
5	Lijst van plannen.....	- 49 -
6	Lijst van figuren	- 50 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2016I49
Site	Merelbeke - Heidestraat
Projectsigle ADEDE	MER - HEI
Ligging	Heidestraat 9820 Merelbeke
Bounding Box	Punt 1 (NW): X: 107411,74m Y: 188151,287m Punt 2 (ZO): X: 107745,232m Y: 187999,29m
Topografische kaart	Zie plannr. 1
Kadaster	Merelbeke, Afdeling 1, Sectie A, nrs. 774m-n, 798a, 797a, 796 ^e , 799, 800p-y-x-z-w-r-s Openbaar domein (Schellebellebeek) Zie plannr. 3
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Opdrachtgever	Facq Leuvensesteenweg 561 1930 Zaventem
Aard van de vervolgwerken	Slopen bestaande gebouwen, rooien bomen Dempen (en verplaatsen) Schellebellebeek Nieuwbouw
Uitvoerder	ADEDE bvba Antwerpsesteenweg 56 9000 Gent
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Bart De Smaele 2015/00070
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	De Smaele B., Janssens D., Claeys S. & Pieters H., 2016, Archeologienota Heidestraat te Merelbeke (Oost-Vlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 77, Gent.

Grootte projectgebied	44 121m ²
Periode uitvoering	September – november 2016
Themen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Verstoorde zones	Zie plannr. 4

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

MERELBEKE-HEIDESTRAAT

Plannr. 1
Onderzoeksgebied op topografische kaart

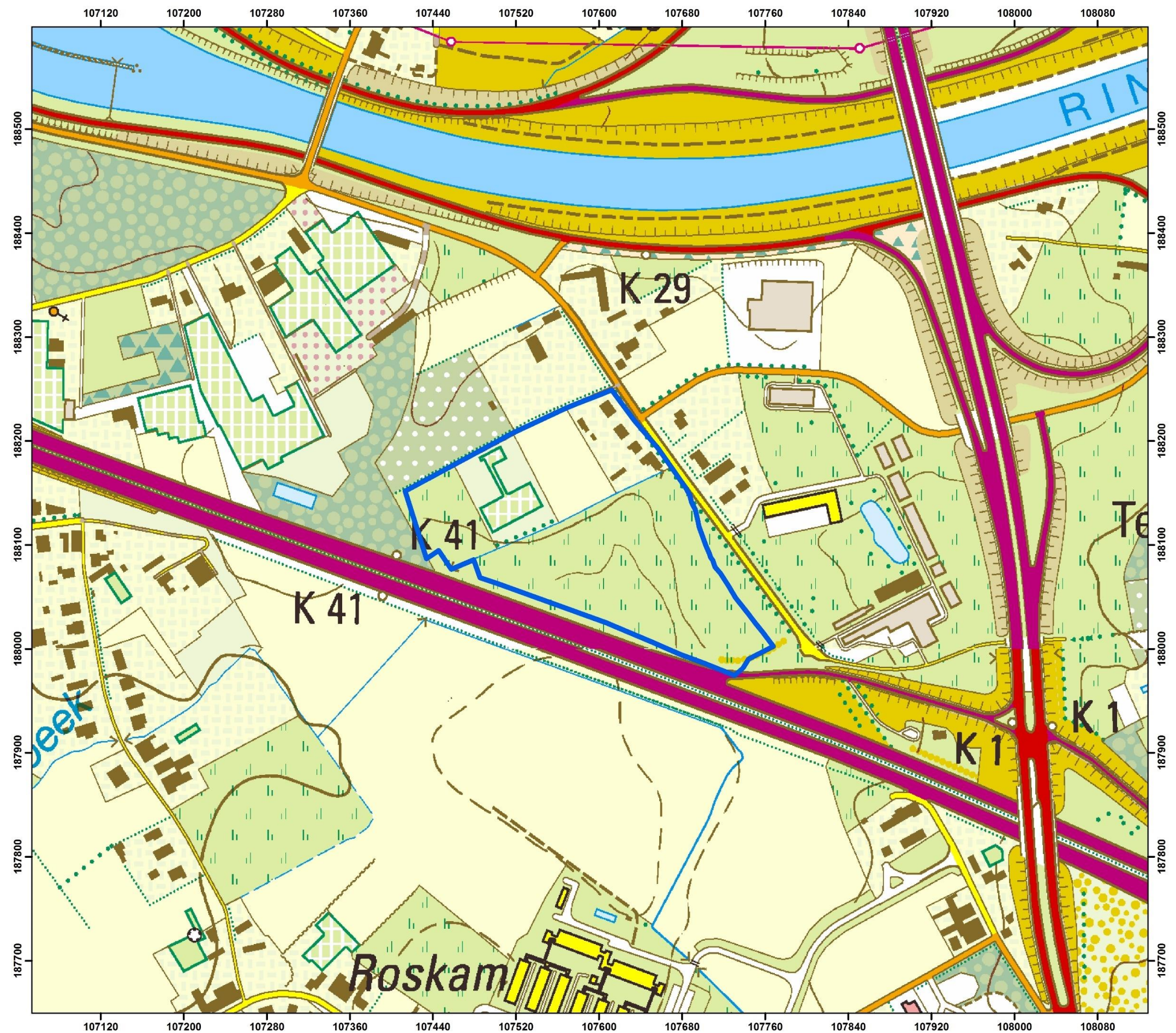
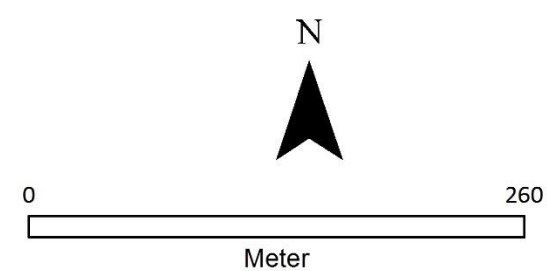
2016I49

28/11/2016

© AGIV

Legende

 Projectgebied

MERELBEKE-HEIDESTRAAT

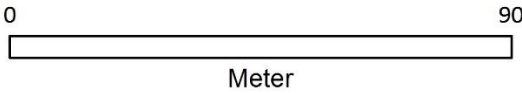
Plannr. 2
Onderzoeksgebied op orthofoto (2015)

2016I49 28/11/2016

© AGIV

Legende

 Projectgebied

MERELBEKE-HEIDESTRAAT

Plannr. 3
Onderzoeksgebied op kadasterkaart

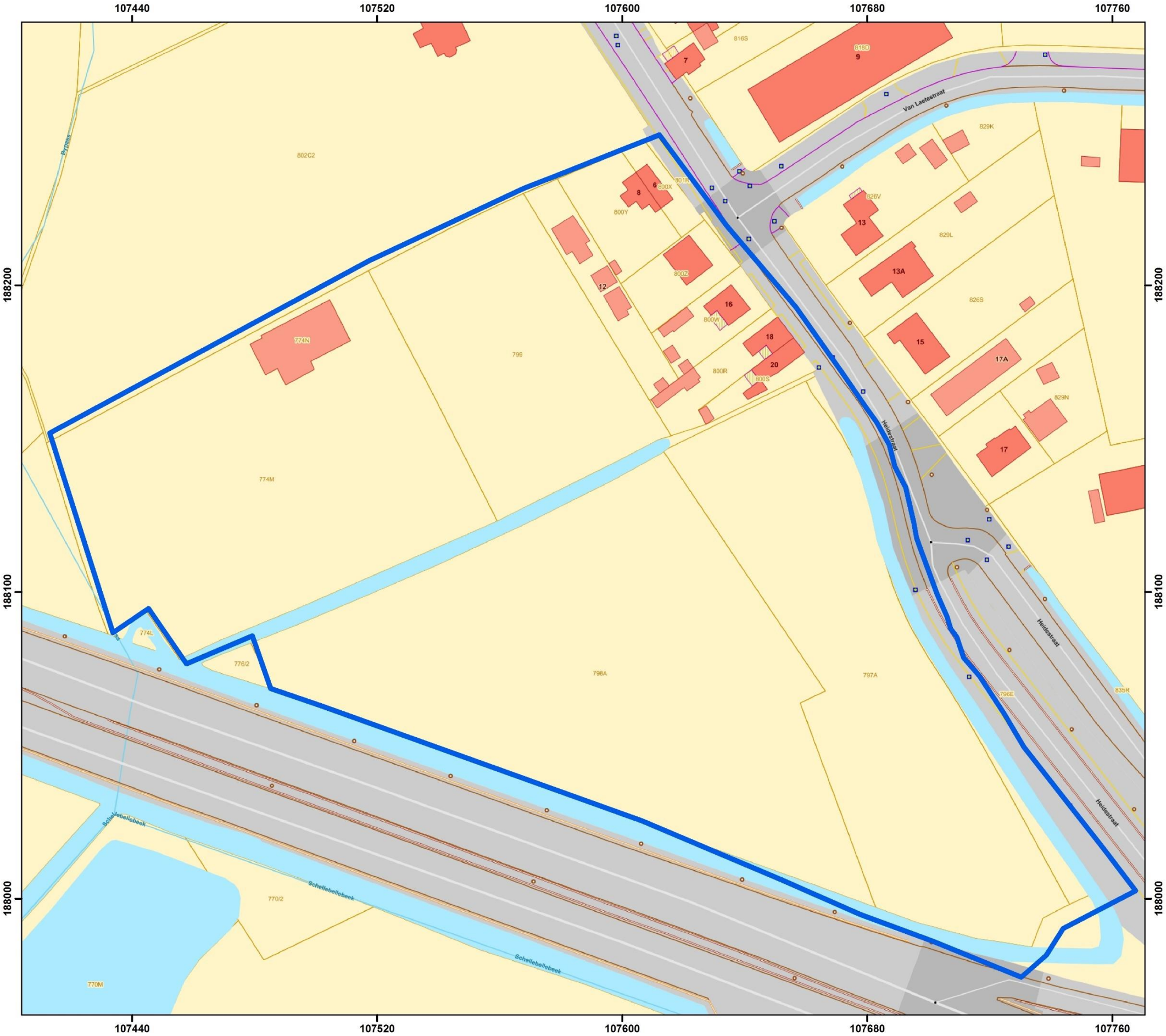
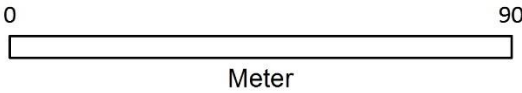
2016I49 28/11/2016

© AGIV

Legende

 Projectgebied

N

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

MERELBEKE-HEIDESTRAAT

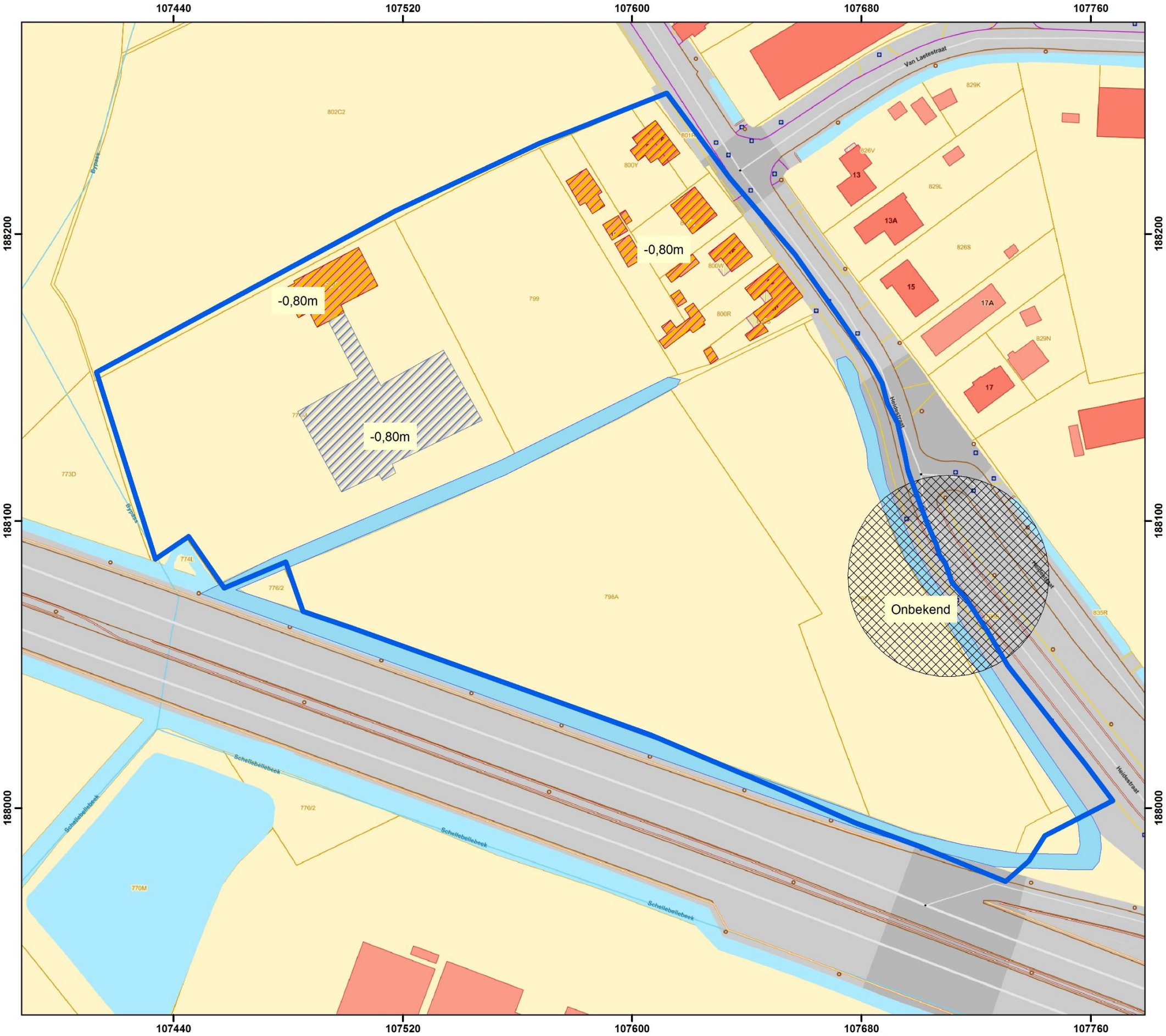
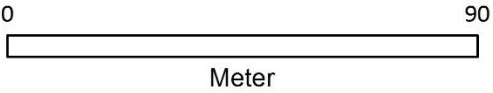
Plannr. 4
Verstoorde zones

2016I49 28/11/2016

© AGIV

Legende

- Projectgebied
- Verstoorde zones**
- Beek
- Bestaande bebouwing
- Serre
- CAI 37099

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Om na te gaan of er zich enige eerdere archeologische vondsten hebben voorgedaan op het te onderzoeken terrein werd de CAI geraadpleegd. In de databank van de CAI is een melding te vinden in de onmiddellijke nabijheid van het onderzoeksgebied, het gaat om melding *CD37099*. Tijdens graafwerken bij de carpoolparking Merelbeke werden meerdere kuilen en paalgaten met een “oude opvulling” aangetroffen. Spijtig genoeg werden de sporen vernietigd door een landbouwer die het afgegraven terrein omploegde¹.

Naast deze melding zijn er nog verschillende andere meldingen in de directe regio geregistreerd in de databank van de CAI. Deze zullen uitgebreid besproken worden in §3.4. *Archeologische situering van het projectgebied*.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?

¹ Cai.onroerenerfgoed.be (2014) *CAI Locatie 37099*, geraadpleegd op <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/37099> op 09/09/2016. Brussel: Agentschap Onroerend Erfgoed.

- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied? Schetsen de geraadpleegde bronnen een archeologische verwachting?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?
- In welke mate en in welke zones kan er een (recente) verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?
- Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op? Zo neen, is er een vooronderzoek noodzakelijk en welke onderzoeksstrategie is hiervoor aangewezen?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Het terrein ligt gewigd tussen de Heidestraat in het noorden en het oosten en de E40 in het zuiden. De percelen in het noorden van het projectgebied zijn grotendeels bebouwd. Het betreft woonhuizen met aanliggende tuinen. Het perceel in het westen is in grote mate begroeid met bomen. In het noordwesten van dat perceel staat een grote loods. De overige percelen bestaan uit een braakliggend perceel (centraal in het westen) en een zone die in gebruik is voor grondstockage. De berg grond heeft een oppervlakte van 3449m², het hoogste punt ervan is 20,60m TAW en toont een maximale ophoging aan van ongeveer 9m. Ook hier staan een vrij groot aantal bomen en struiken op. Dwars door het terrein loopt de Schellebellebeek van noordoost naar zuidwest. De beek kent een aftakking naar het zuidoosten, en dit in het noordoostelijk deel van het terrein.

Voor een inplantingsplan van de bestaande toestand wordt verwezen naar plannr. 5.

2.5 Beschrijving geplande werken

De geplande werken betreffen in de eerste plaats de sloop van alle bestaande gebouwen binnen het projectgebied. De sloop van deze gebouwen gebeurt verspreid over het plangebied waardoor er een versnippering aan verstoorde zones zal ontstaan. Daarnaast gebeurt er grondverzet binnen de zone die momenteel in gebruik is als grondstockage. Volgend op de sloop wordt een nieuw complex opgericht binnen het onderzoeksgebied. Dit complex zal bestaan uit kantoorgebouwen, magazijnen met bijhorende parkeergelegenheid. Het complex wordt gebouwd aan de hand van een paalfundering waarbij de funderingspalen tot een diepte van 9 meter zullen reiken. Het maaiveld

wordt genivelleerd tot een hoogte van 11.5m TAW waardoor er een ophoging van max. 20cm zal plaatsvinden binnen de bouwzone. Ter hoogte van de geplande parking vindt er een ophoging tot 70 cm plaats. Aan de noordwestelijke zijde van het complex zal een dock aangelegd worden op het niveau van 10,9m TAW waardoor een afgraving van het huidige maaiveld tot op een diepte van 70 cm zal plaatsvinden. De totale ingreep in de bodem vindt plaats op een oppervlakte ca 22000m²

De huidige Schellebellebeek zal gedempt worden en mogelijk heraangelegd worden buiten het onderzoeksgebied.

Voor een inplantingsplan van de bestaande toestand wordt verwezen naar plannr. 6.

2.6 Randvoorwaarden

Door de fysieke toestand van het terrein met zijn huidige bebouwing en bebossing dient eventueel vervolgonderzoek aan te vangen na de sloop van deze gebouwen en het rooien van de beplanting. Hierdoor kan een continu verloop van het vervolgonderzoek plaatsvinden.

2.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventueel vervolgonderzoek. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

Overzicht geconsulteerde kaarten:

- Onderzoeksgebied:
 - Inplantingsplan huidige toestand
 - Inplantingsplan geplande toestand
 - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geologische en bodemkundige situering:
 - Topografische kaart

- Orthofoto
- Kadasterkaart
- Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
- Tertiair geologische kaart
- Quartair geologische kaart
- Bodemtypekaart
- Potentiële bodemerosiekaart
- Erosiegevoeligheidskaart
- Bodemgebruiksbestand
- Gewestplan
- Historische situering:
 - Cartes des Pays-Bas van Fricx, 1712
 - Militaire kaart van Ferraris, 1777
 - Atlas der Buurtwegen 1841
 - Vandermaelen kaarten, 1846-1854
 - Popp-kaarten (1842 -1879)
 - Luchtfoto 1971
 - Luchtfoto 1979-1990
 - Luchtfoto 2000-2003
 - Luchtfoto 2012
- Archeologische situering:
 - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris

MERELBEKE-HEIDESTRAAT

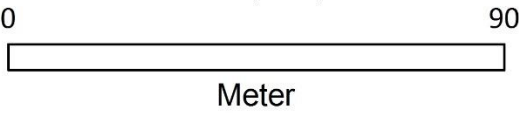
Plannr. 6
Inplantingsplan geplande toestand

2016I49 28/11/2016

© AGIV
© Facq

Legende

- Projectgebied
- Geplande versterking**
- Gebouw (Paalfundering)
- Laad- en loskaai
- Parking

MERELBEKE-HEIDESTRAAT

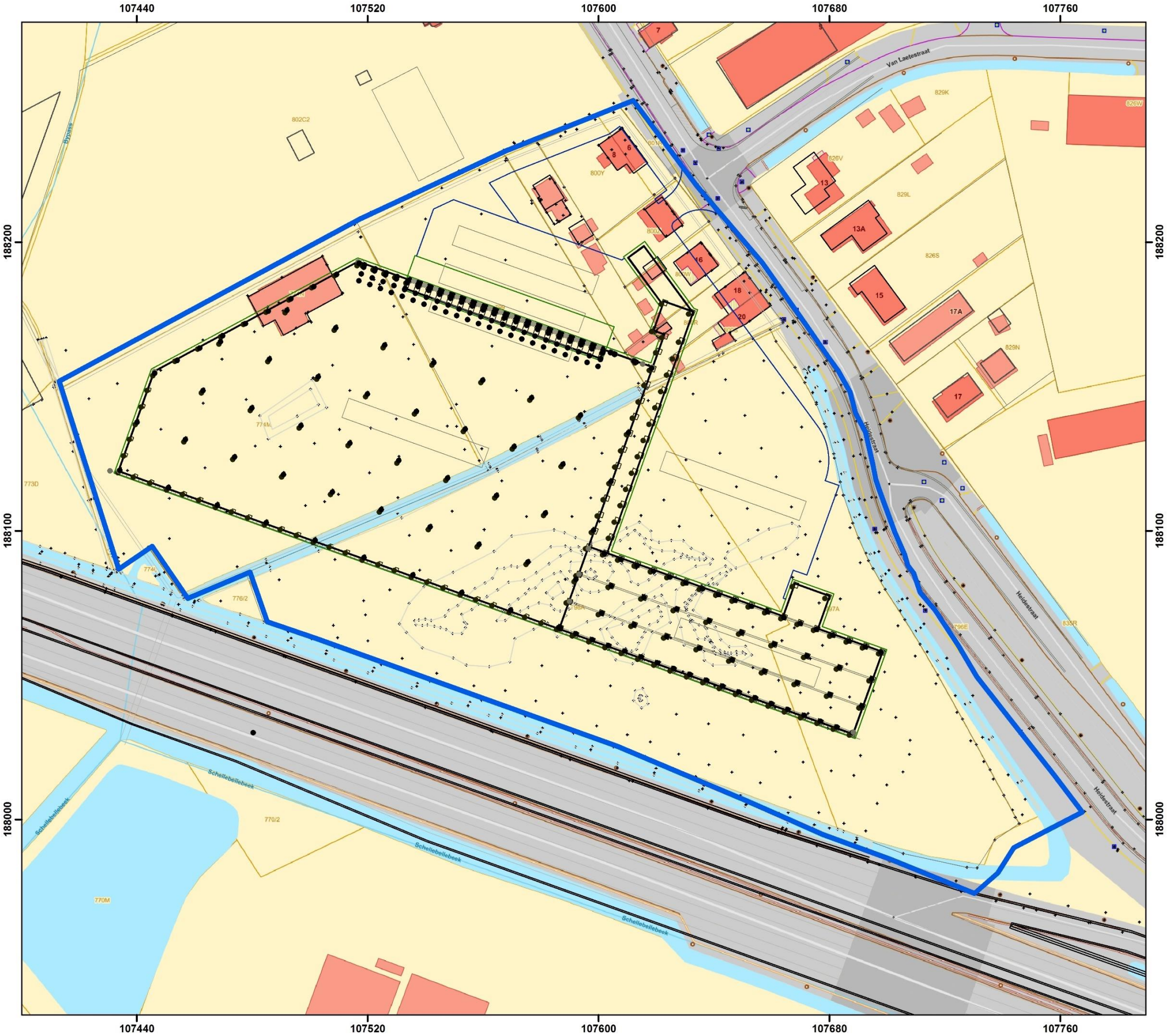
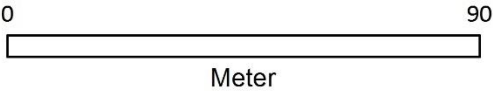
Plannr. 7
Funderingsplan geplande toestand

2016I49 28/11/2016

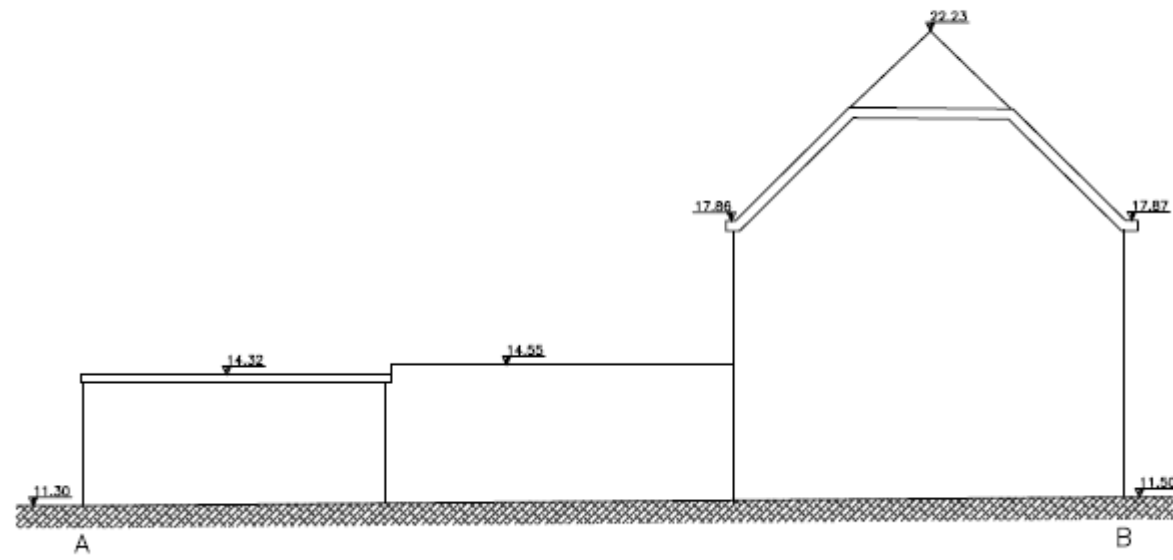
© AGIV
© Facq

Legende

 Projectgebied

GABARIET nr.20: schaal 1/100

MERELBEKE-HEIDESTRAAT

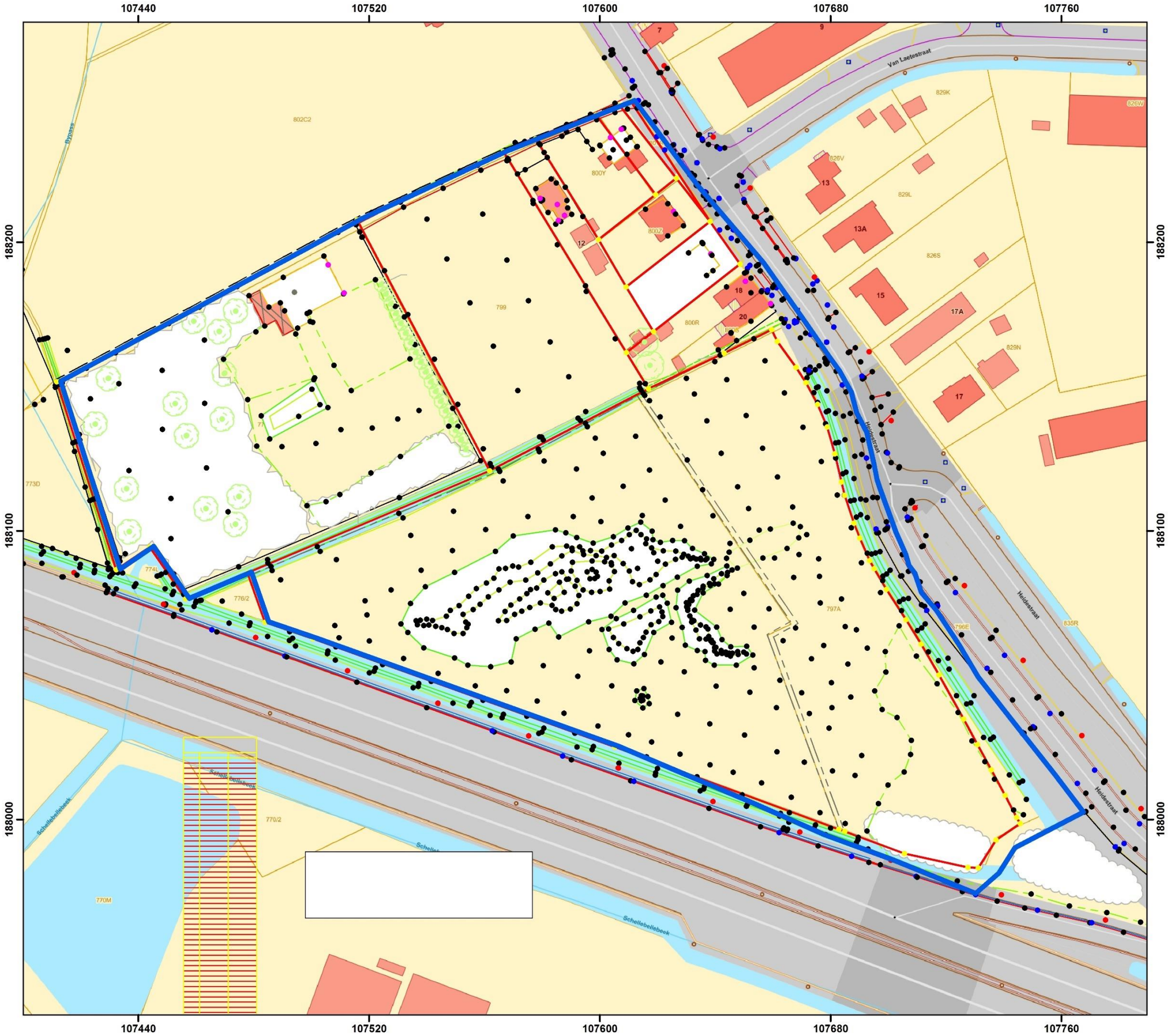
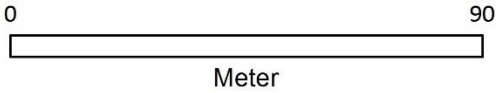
Plannr. 5
Inplantingsplan bestaande toestand

2016I49 28/11/2016

© AGIV
© Facq

Legende

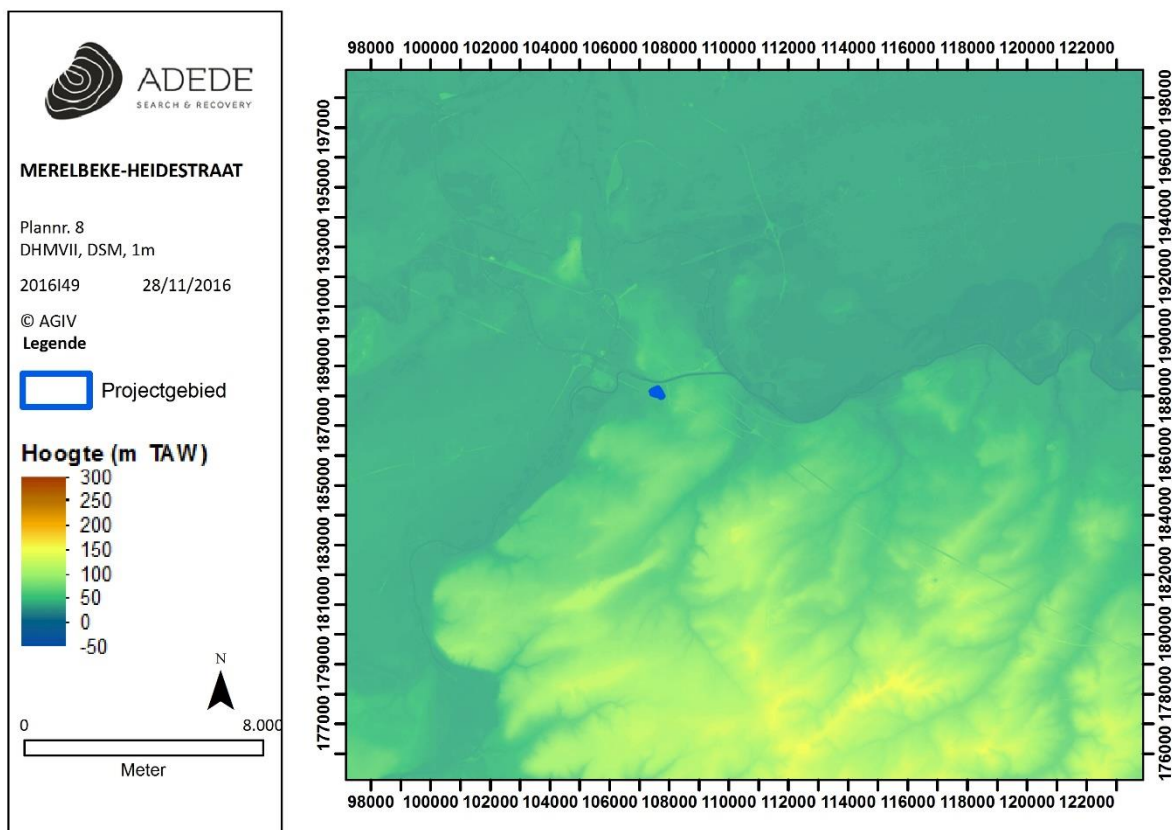
 Projectgebied

3 Assessmentrapport

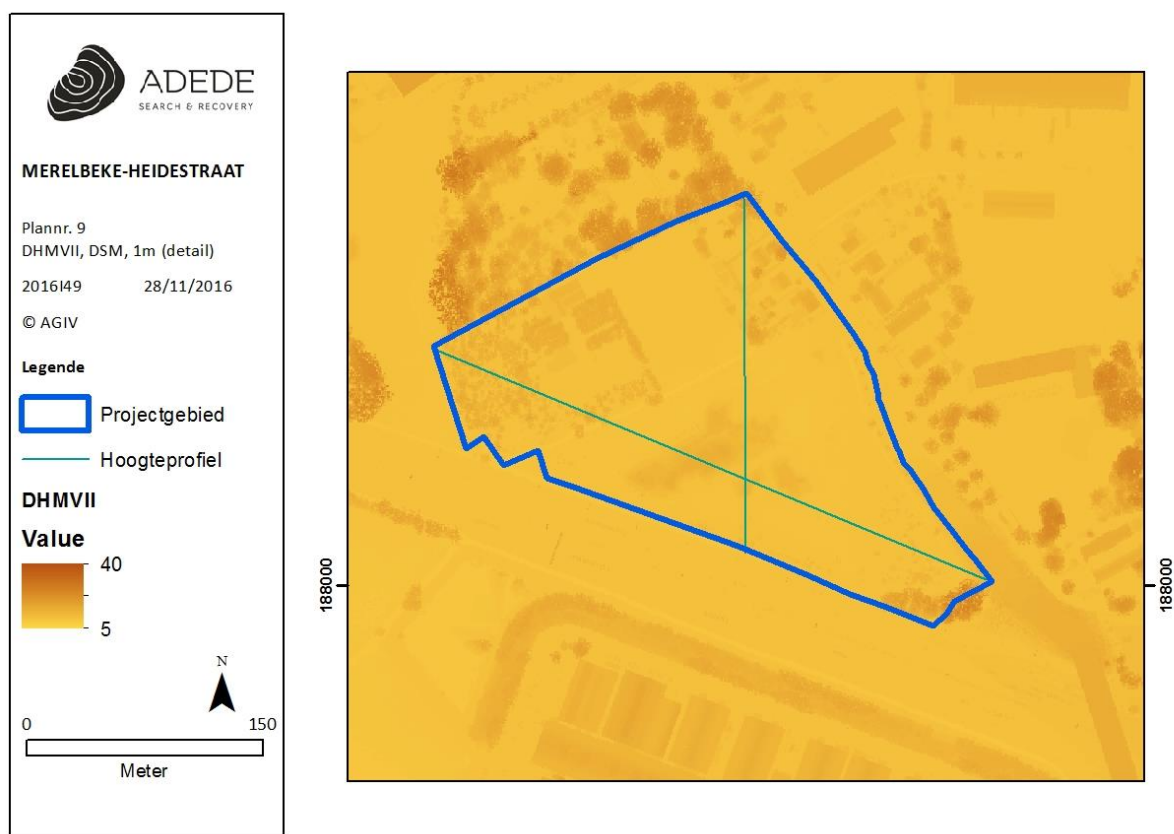
3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied bevindt zich in het land van Wetteren – Lede, deel van de zandleem – leemstreek. Het gebied is gelegen in het beneden-Schelde-bekken (deel van het Schelde-Dender interfluvium), een gebied gekenmerkt door beekvalleien en een heuvellandschap. Het heuvellandschap wordt gevormd door zuidwest – noordoost gerichte tertiaire getuigenheuvels. De beekvalleien verdelen het interfluvium in compartimenten, de beekvalleien zijn westzuidwest – oostnoordoost georiënteerd. De gronden bestaan uit natte depressies en alluvia. Door het onderzoeksgebied loopt van oost naar west de Schellebellebeek die via een Bypass naar de Ringvaart in het noorden van het onderzoeksgebied loopt. De Ringvaart is een kanaal aangelegd in het midden van de 20^e eeuw.

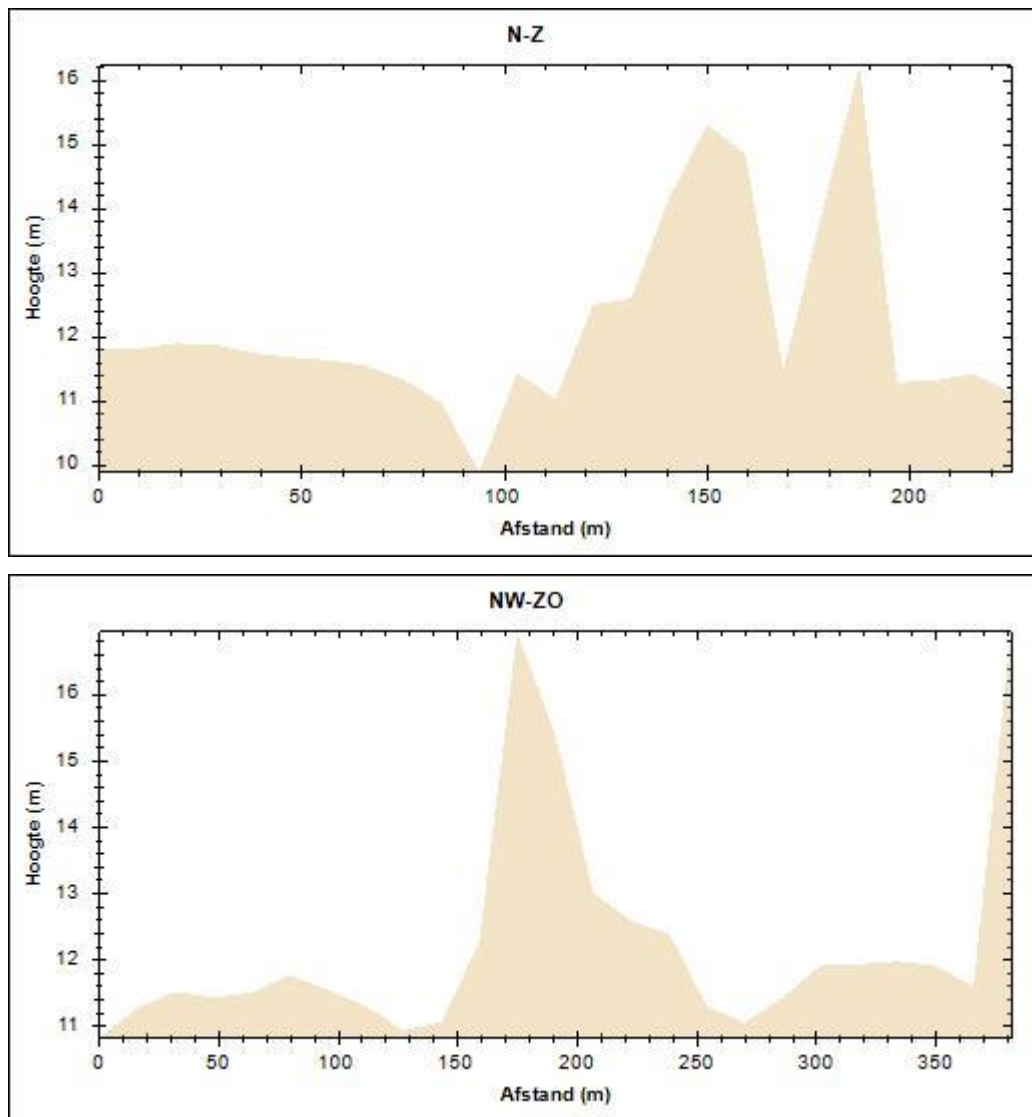

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal oppervlaktemodel 1m.

Het projectgebied ligt op een geringe hoogte van 11m TAW, op een flank.

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal oppervlaktemodel 1m (detail).

Figuur 3. Hoogteprofiel van noord naar zuid (boven) en van noordwest naar zuidoost (onder) © Geopunt.

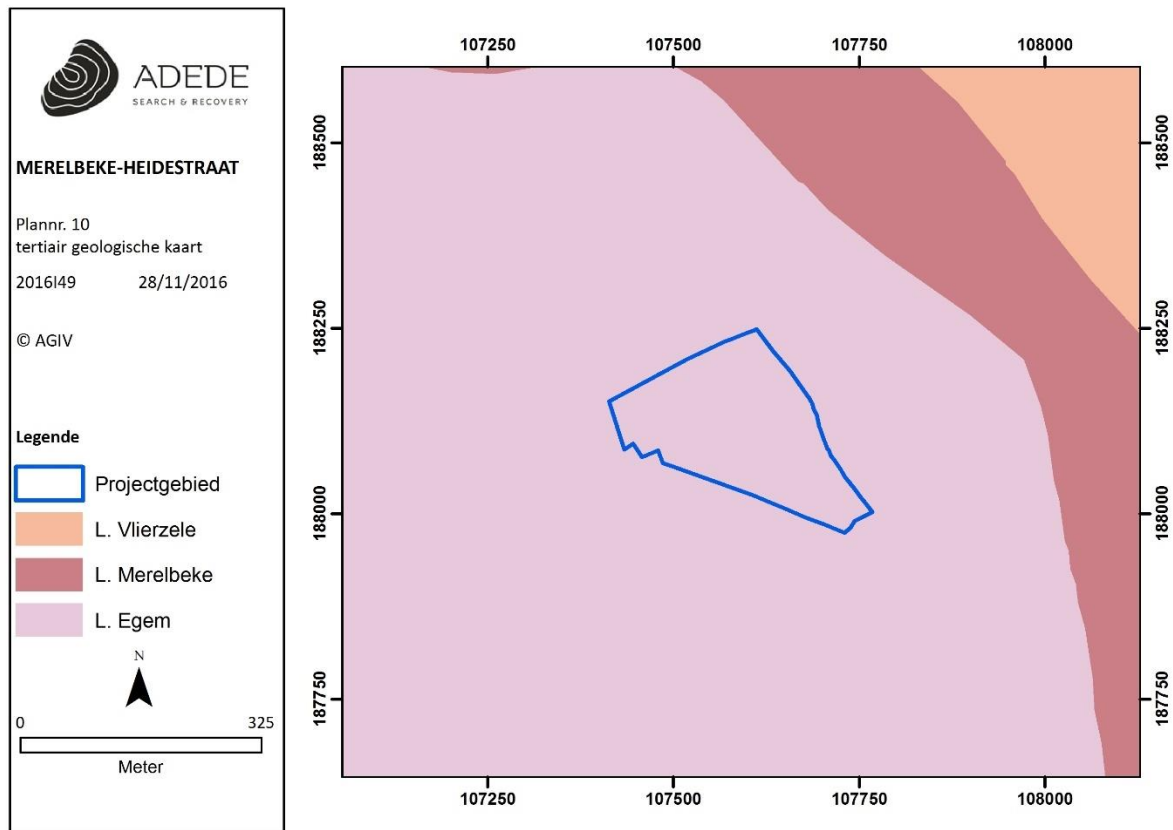
3.2 Geologische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

Het tertiair wordt gedateerd tussen 65 miljoen jaar geleden en 1,6 miljoen jaar. Het tertiair kan worden onderverdeeld in het paleoceen, eoceen, oligoceen, mioceen, en het plioceen. Tijdens bijna het volledige tertiair, met enkele onderbrekingen in het mioceen, werden gesteenten afgezet in België. De afzettingen die tijdens deze periode gevormd werden, vormen het substraat van Vlaanderen².

² Gullenops F. & Broothaers L. (1996) *Overzicht van de geologie van vlaanderen*. Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

De tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de quartaire afzettingen weer. Het volledige projectgebied is gelegen in de lithofacies gekend als de Formatie van Tielt. Deze Formatie bestaat uit het Lid van Egem, afgedekt door het Lid van Kortemark. Binnen het projectgebied ligt enkel het Lid van Egem dat bestaat uit glimmer- en glauconiethoudend zeer fijn zand met kleilagen en lagen nummulieten kalksteen. In het zuiden gaat het Lid van Egem langzaam over in een kleiige facies met zandsteenbanken³.

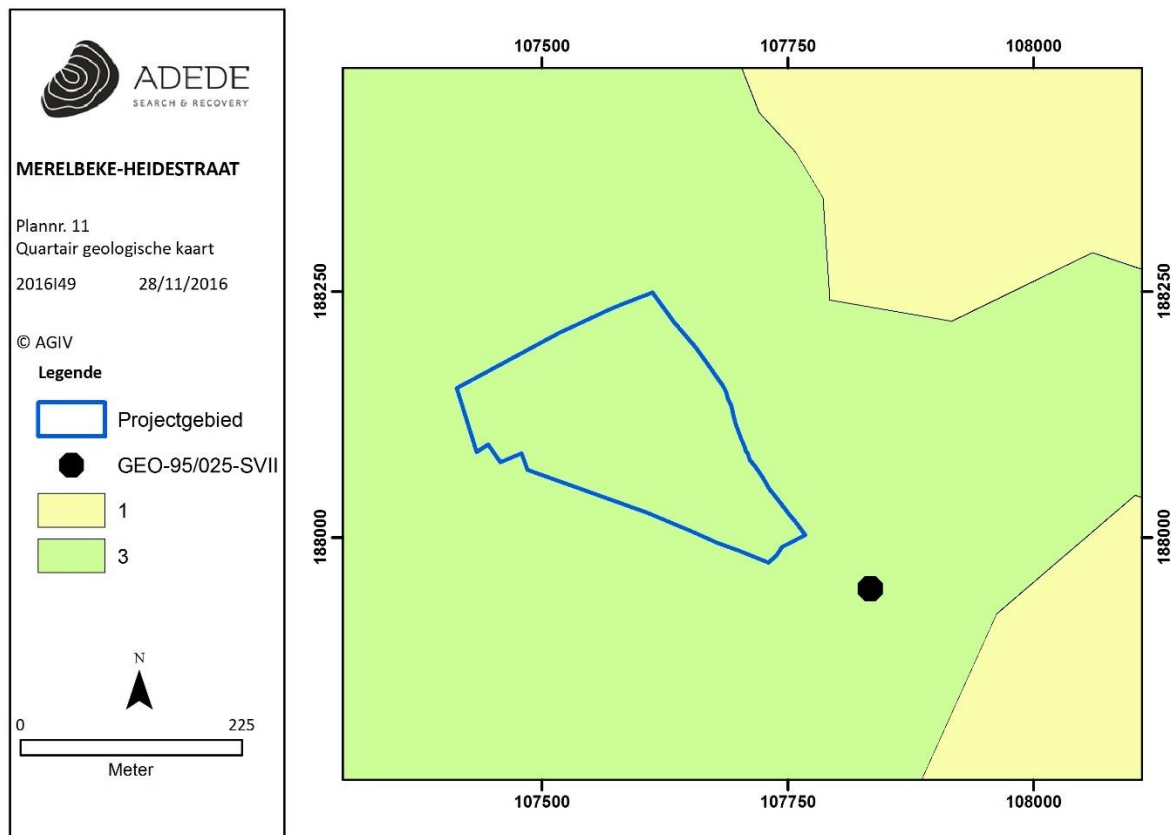
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

Het quartair begon zo'n 1,7 miljoen jaar geleden en kan worden onderverdeeld in het pleistoceen en het holoceen. Door het vormen van bergen en ijskappen op Antarctica, en het in het algemeen verhogen van de continenten koelde de aarde af. Dit leidde tot klimaatschommelingen. In België kon het jaargemiddelde soms met 15 graden dalen. Er ontstond een cyclisch klimaat waar glaciale en

³ De Geyter G. (1996) *Kaartblad 22 Gent, Schaal 1:50.000*. Brussel: Belgisch Geologische Dienst

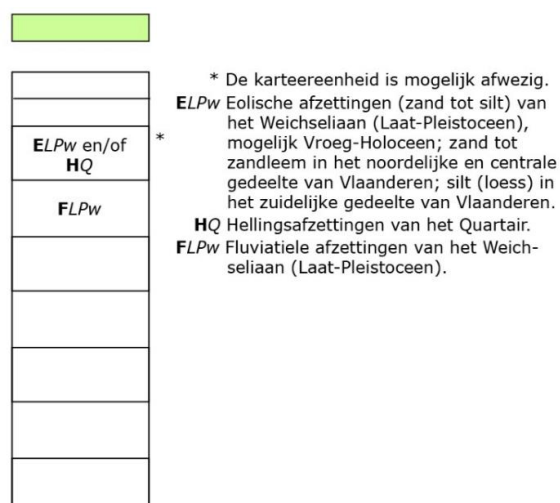
interglacialen elkaar afwisselden. Het laatste glaciaal dateert van zo'n 10.000 jaar geleden waardoor we ons nu in een interglaciaal, genaamd het holoceen, bevinden⁴.

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

Het quartair in het projectgebied staat beschreven als het type 3. Dit betekent dat er zich geen holocene of tardiglaciale afzettingen bevinden bovenop de pleistocene (tertiaire) sequentie.

⁴ Gullenops F. & Broothaers L. (1996) *Overzicht van de geologie van vlaanderen*. Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Figuur 6. Verklaring

Type 3 bestaat uit een zandige laag afgezet door verwilderde rivieren die uitmonden in de Vlaamse Vallei tijdens het Weichseliaan (FLPw). Deze laag werd vervolgens afgedekt door ofwel hellingsafzettingen (HQ) afkomstig van de tertiaire getuigenheuvels in het Schelde – Denderbekken ofwel door mariene/estuaire afzettingen die onder actieve omstandigheden werden afgezet en vervolgens verstoven (ELPw). Hier gaat het om grijs tot bleekgroen middelmatig fijn, soms glauconiethoudend zand⁵. Een sondering uitgevoerd door MVG – afdeling Geotechniek in het zuidoosten van het projectgebied (GEO-95/025-SVII) bevestigt dat het FLPw net buiten het onderzoeksgebied afgedekt is door ELPw en niet zozeer door HQ. De grondsoort aan de conus wordt namelijk beschreven als “groene zandhoudende klei”⁶.

3.2.3 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële erosiekaart, erosiegevoeligheidskaart, het bodemgebruiksbestand en het gewestplan besproken.

Bodemtype

Op de bodemkaart van Vlaanderen worden binnen het onderzoeksgebied 4 verschillende bodemtypes onderscheiden.

1 SDC: Dit bodemtype omvat het grootste deel van het terrein. Dit type bodem is gekenmerkt als een matig natte lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Deze matig

⁵ Haecon & De Moor G. (2000) *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart*. Brussel: Dienst Natuurlijke Rijkdommen

⁶ dov.vlaanderen.be (1995) *Sondering*, opgehaald van <https://www.dov.vlaanderen.be/zoeken-ocdov/proxy-sondering/sondering/3383/rapport/identifigrafiel> op 12/09/2016. Zwijnaarde: Databank Ondergrond Vlaanderen

natte grijsbruine Podzolachtige bodems en Prepodzolen (roze kleur op de figuur) hebben een grijsbruine tot donker grijsbruine bouwvoor, onder akkerland ongeveer 25 cm dik. De Ap rust meestal op een bruinachtige overgangshorizont. De verbrokkelde textuur B begint meestal op 60-80 cm en is sterk aangetast. In het Prepodzol stadium houdt deze horizont ijzerconcreties in. Roestverschijnselen beginnen tussen 40 en 60 cm. De bodems zijn voldoende vochtig in de zomer, iets te nat in de winter vooral de substraatseries. Deze serie vertegenwoordigt goede zandgronden geschikt voor alle zomerteelten ook voor weide. Naast weide wordt er thans ook veel maïs verbouwd. Geschikt voor grove groenteteelt.

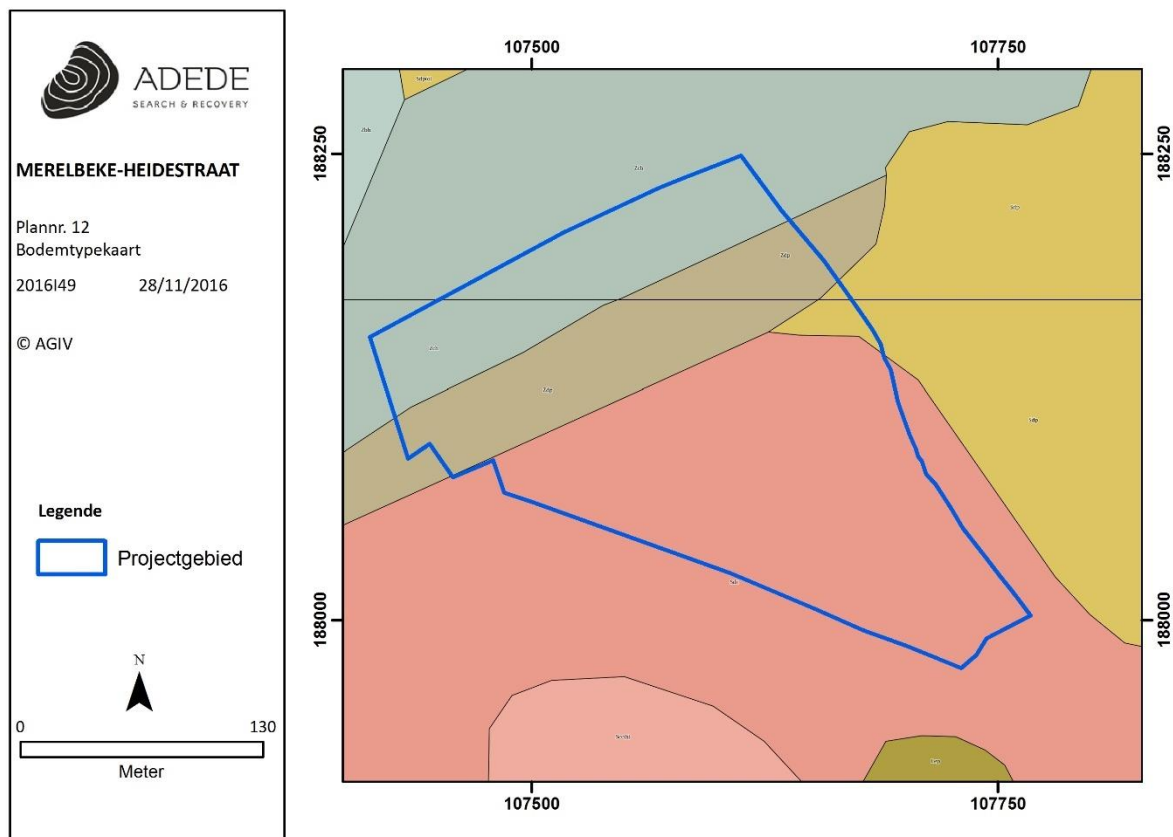
2 Sdp: In het oosten (geelbruin op de figuur) van het onderzoeksgebied wordt dit type herkend. Dit is een matig natte lemig zandbodem zonder profiel. Onder landbouwgrond is de bouwvoor 30-40 cm dik en donker grijsbruin. De roestverschijnselen beginnen op 40-60 cm. De waterhuishouding is goed in de zomer, plaatselijk te nat in de winter, vooral op de substraatseries. De bodems behoren tot de goede zandgronden, eveneens geschikt voor weide. In de bloementeel is deze serie zeer geschikt voor begonia. In West-Vlaanderen worden deze bodems thans veel gebruikt voor het verbouwen van ruwe groenten.

3 Zdp: Een strook bestaande uit een matig natte zandbodem zonder profiel die van oost naar west loopt ten noorden van het onderzoeksgebied. Roestverschijnselen beginnen tussen 40 en 60 cm. De Zdp serie omvat eveneens jong overstoven gronden die dikwijls een oorspronkelijk nat profiel overdekken (Lichtbruin op de figuur). De waterhuishouding is matig goed, soms enige wateroverlast in de winter vooral bij de substraatseries maar voldoende vochthoudend in de zomer. De bodems zijn matig geschikt voor zomergranen en aardappelen, actueel wordt er veel maïs op verbouwd. In het bloementeelgebied van Gent zijn het de goede begoniagronden. Tevens aangewezen voor grove groenten welke lichte bodems vragen: wortelen.

4 Zch: Matig droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont. Dit type bepaalt de noordelijke zijde van het onderzoeksgebied (groengrijs op de figuur). De donker bruingrijze bovengrond is goed humeus en 30-60 cm dik. De Podzol B, 20-30 cm dik, is verbrokken in harde concreties. De roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90 cm. De waterhuishouding is goed in de winter, te droog in de zomer. De bodems zijn iets beter dan Zcg en blijven matig geschikt voor zomergranen en aardappelen. Minder geschikt voor weide.

Aan de hand van deze bodemtypes kunnen we besluiten dat het onderzoeksgebied bestaat uit een (lemige) zandbodem met textuur B horizont in het zuiden en het overgrote deel van het terrein. Ter hoogte van de Schellebellebeek herkennen we een bodem zonder profiel. In het noorden van het terrein is een verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont waar te nemen. De roestverschijnselen

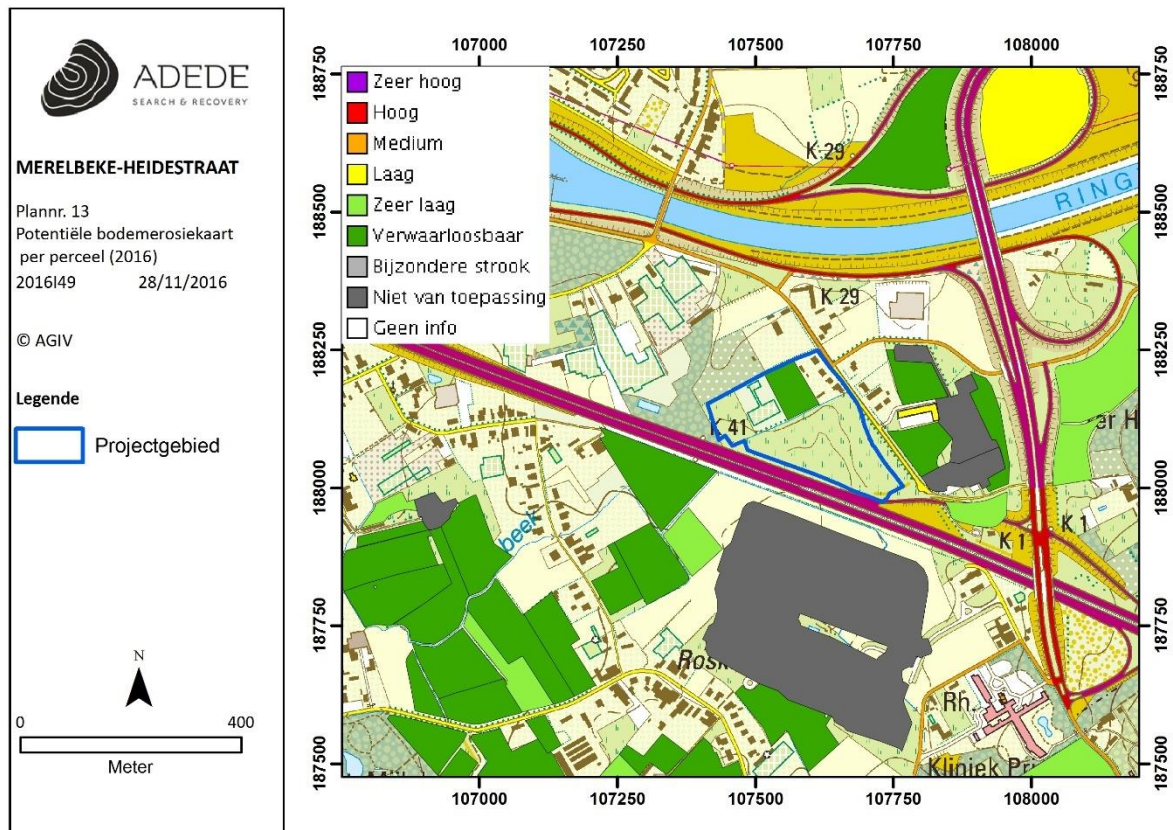
beginnen tussen 60 en 90cm. Algemeen kunnen we stellen dat de waterhuishouding goed is in de zomer maar dat er enige overlast kan optreden tijdens de winter.

Figuur 7. Aanduiding onderzoeksgebied op de bodentypekaart

Potentiële bodemerosie

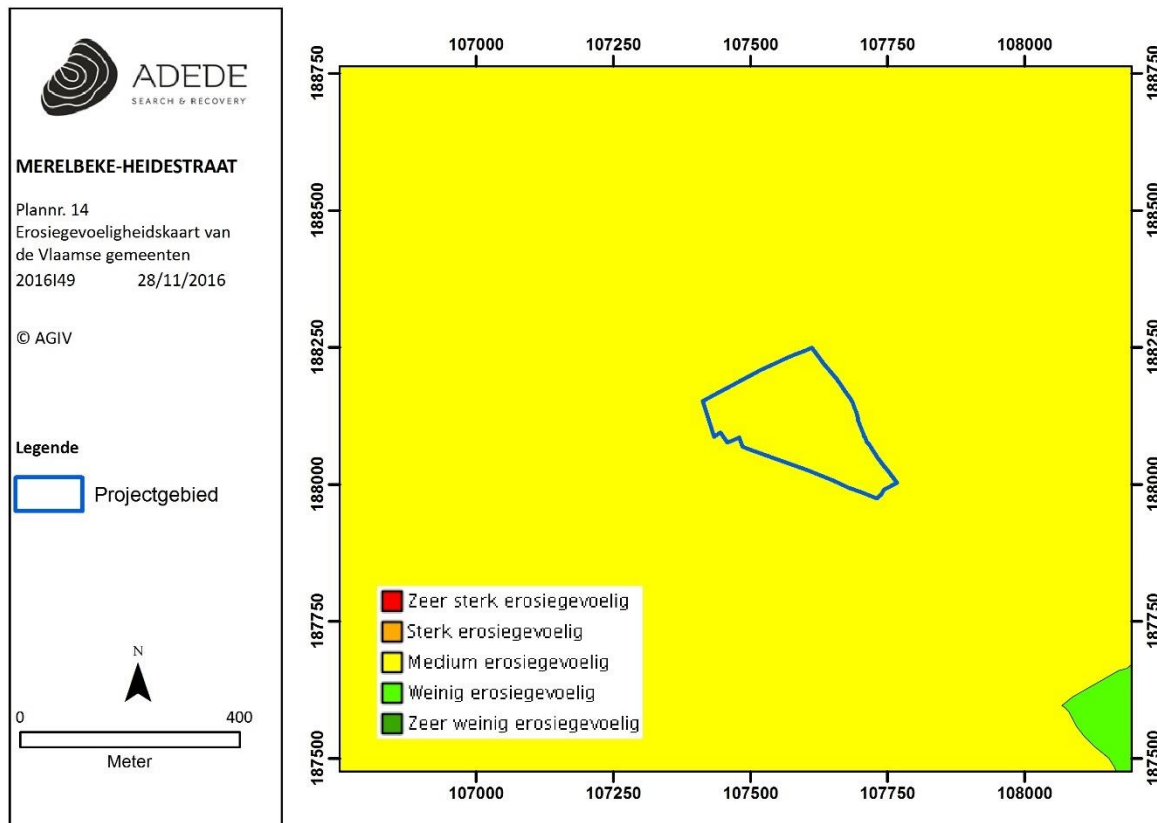
Hoewel de gemeente geklasseerd staat als medium erosiegevoelig suggereren de gegevens van naburige percelen de erosie in de onmiddellijke nabijheid als verwaarloosbaar voor.

Figuur 8. Aanduiding onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart

Erosiegevoeligheid

De erosiegevoeligheidskaart van de Vlaamse gemeenten geeft een beeld weer per gemeente. Merelbeke wordt aangeduid als medium gevoelig.

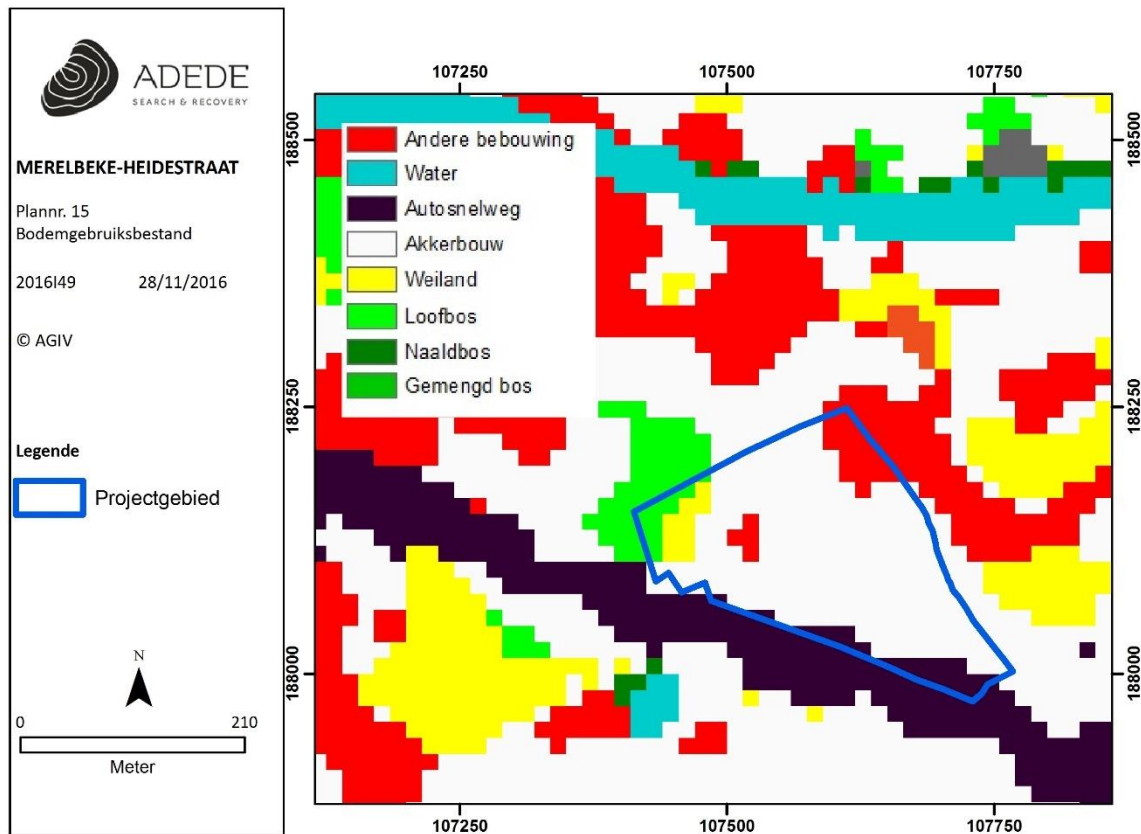
Figuur 9. Aanduiding onderzoeksgebied op de erosiegevoeligheidskaart

Landgebruik

Het projectgebied staat omschreven als gebruikt voor “akkerbouw”.⁷ In het noordoosten wordt de huidige woningbouw weergegeven onder de noemer andere bebouwing. Centraal, naar het oosten toe, is er eveneens een aanduiding van andere bebouwing. Dit heeft betrekking op de serre die momenteel eeds verwijderd is (infra).

⁷ Geopunt.be (2016) Geopunt-kaart, geraadpleegd op <http://www.geopunt.be/> op 09/09/2016. Brussel: Agentschap Informatie Vlaanderen

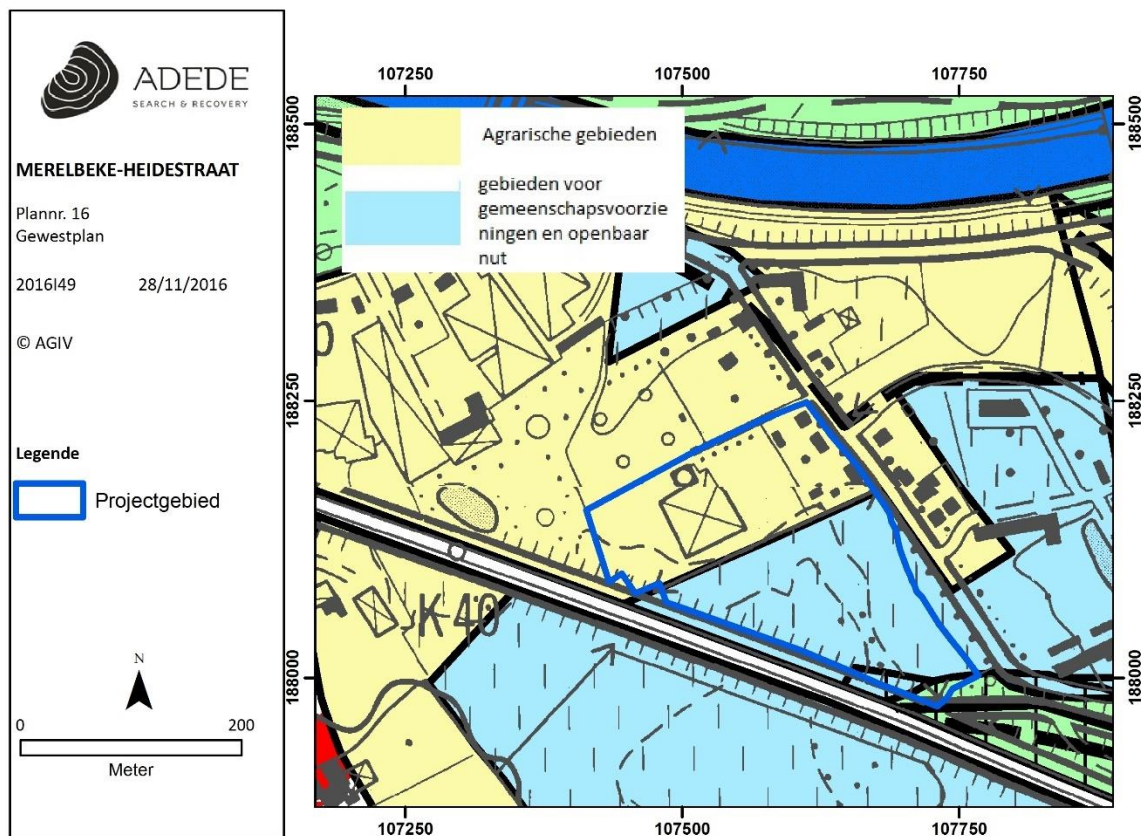
In het westen wordt een deel aangeduid als zijne weiland en loofbos. De snelweg die door het projectgebied loopt op deze kaart is het gevolg van het ontbreken van detail aangezien deze in werkelijkheid grenst aan het onderzoeksgebied.

Figuur 10. Onderzoeksgebied op het bodengebruiksbestand

Gewestplan

De bestemmingen op het gewestplan verdelen het onderzoeksgebied in twee delen. In het noorden kan men een bestemming als agrarisch gebied herkennen. Hierbinnen bevindt zich de huidige bebouwing evenals de verwijderde serre. Het zuidelijke deel van het projectgebied is bestemd voor gebieden voor gemeenschapsvoorziening en openbaar nut.

Figuur 11. Onderzoeksgebied op het gewestplan

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

Merelbeke was oorspronkelijk door zijn bruuske hoogteverschillen een gebied met enerzijds bossen en heide; anderzijds met zeer waterrijke gronden waarin zich moerassen, poelen en vijvers bevonden. Al in geschriften van de 12e eeuw werd verwezen naar de samengestelde plaatsnaam van 'meer' (merle, marila) en 'beek' (baki, beca) met Romeanse en Germaanse invloeden⁸. Merelbeke betekent volgens deze verklaringen 'beek-van-het-meertje'. Een andere betekenis van 'meer' is

⁸ <https://www.merelbeke.be>

‘mergel’, de ondergrond waardoor de vermelde beek zich een weg baande naar de Schelde. Pas omstreeks 966 was er sprake van een dorpsnaam ‘Merelbeke’.

Archeologische vondsten getuigen van bewoning in Merelbeke sinds het paleolithicum. Opmerkelijk veel Romeinse vondsten zijn vastgesteld tussen 1782 en 1800. Verscheidene potten met talrijke bronzen en zilveren munten, 50 urnen op de Schapersdries wijzen op intense bewoning tijdens de Romeinse periode geconcentreerd voornamelijk op de hoger gelegen terreinen.

In 966 schonk graaf Arnulf I van Vlaanderen de villa Krombrugge aan de Gentse Sint-Pietersabdij. De heerlijkheid Krombrugge besloeg het zuidelijk en grootste deel van de huidige gemeente. Ze was belangrijker dan de ten noorden ervan gelegen heerlijkheid Merelbeke van de heren met dezelfde naam. Volgens een recente studie van professor K.G. Van Acker zouden beide heerlijkheden vroeger deel uit hebben gemaakt van een Karolingisch domein dat naast Merelbeke ook enkele van de huidige aangrenzende deelgemeenten omvatte. Als centraal hof ervan wijst hij de verdwenen hoeve Resselare aan nabij Krombrugge. Van dit herenhof hingen een aantal andere hoven of "mansi" af, waarvan hij een aantal identificeert met nog bestaande omgrachte kasteelgoederen of hoeven in het centrum van de gemeente. De begrenzing en verbrokkeling van die hoven zou volgens professor K.G. Van Acker in het bewaarde oude stratenpatroon nog te herkennen zijn.

De oudste vermelding "Merlebeke" dateert van 1101. De heerlijkheid Merelbeke hoorde van de 12de tot de 14de eeuw toe aan de familie Van Merelbeke, nadien tot de 17de eeuw bezit van Van der Cameren, tot 1740 van Triëst, daarna van Damarin en tenslotte van Van den Bogaerde. Merelbeke maakte oorspronkelijk deel uit van het graafschap Aalst maar bleef ook nauwe banden vertonen met de Gentse Sint-Pietersabdij van wie verscheidene heerlijkheden in leen werden gehouden. Al in de 16de eeuw was het vrij sterk beboste Merelbeke vooral rijk aan buitenplaatsen. In de 19de eeuw nam het aantal zomerverblijven van voornamelijk Gentenaars in aantal nog toe. Bebossing bleef vrijwel uitsluitend bewaard in nog bestaande kasteelparken. Afgezien van verspreide bewoning was een grote woonkern waarschijnlijk al sinds de vroege middeleeuwen gesitueerd nabij de dries van de Kerkstraat en ten zuiden ervan op de wijk "de cleye" tussen de Gaverse- en Hundelgemsesteenweg. Volledig excentrisch ten westen daarvan, midden de Scheldemeersen lag de dorpskerk die in 1108 werd verheven tot parochiekerk onder het patronaat van de Gentse Sint-Pietersabdij⁹.

De uitbouw van het vormingsstation van Merelbeke dat in feite grotendeels ligt op de grondgebieden Gent (Gentbrugge) en Melle, droeg door zijn goede tewerkstellingsmogelijkheden ook bij tot het ontstaan van de dichtbevolkte noordelijke woonwijk Flora (vooral na de Eerste Wereldoorlog). De brede strook ten oosten van de Hundelgemsesteenweg, tussen de spoorlijn Gent-Brussel enerzijds en de autosnelweg Gent-Brussel anderzijds, verkreeg vanaf de jaren 1920 door systematische

⁹ <https://www.merelbeke.be/bestuur/over-merelbeke/geschiedenis-van-merelbeke-en-haar-deelgemeenten/merelbeke>

verkavelingen, zijn typisch karakter van villawijk. De station- en Florawijk werden in 1944 voor 80 % vernield door twee bombardementen van de geallieerden gericht op de spoorwegknooppunten. De wijk werd herbouwd en verkreeg in 1954 een eigen parochiekerk. De weinig overgebleven vrije terreinen werden in de laatste decennia door nieuwe woonwijken opgeslorpt¹⁰.

De typische nijverheden gebonden aan de aanwezigheid van de Schelde (onder andere de steenbakkerij) en ook de industriële vestigingen die sinds de tweede helft van de 19de eeuw met de groei tot stedelijke agglomeratie gepaard gingen, bleven niet bewaard. De bloemisterij bleef de typische economische activiteit in de gemeente. Tussen de Florawijk en het gemeentecentrum werd de gemeente doorsneden door de ringvaart tussen de Zee-Schelde te Melle en de Boven-Schelde. Nabij Zwijnaarde werd te Merelbeke het belangrijke sluizencomplex tussen het Zuidervak (Merelbeke) en het Westervak in 1969 in gebruik genomen. Aldus werd de gemeente van groot belang als knooppunt voor de Gentse binnenscheepvaart¹¹.

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

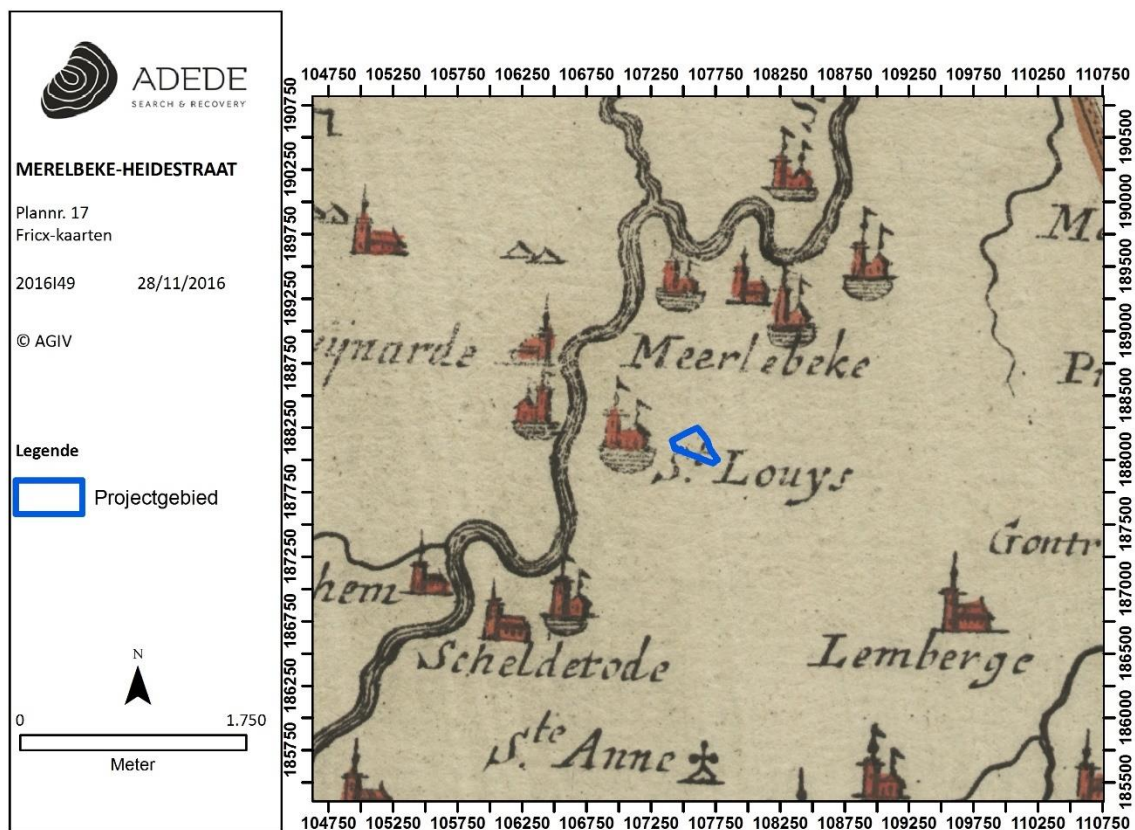
3.3.2.1 Fricx-kaarten (1712)

Eugène-Henri Fricx (1644-1730) was de grondlegger van een belangrijke dynastie van 18de -eeuwse drukkers in Brussel. Hij werd in 1689 tot *Imprimeur de sa Majesté*, Koninklijke drukker, benoemd door de privé-raad van de Spaanse koning. Zijn bekendste kaarten zijn de *Cartes des Pays-Bas* uit 1712. Dit is een atlas in twee delen, met een geheel van topografische kaarten van de Nederlanden en een bundel van de stadsplannen opgesteld tijdens belegeringen en veldslagen. De atlas werd aangemaakt als illustratie waarom Fricx het koninklijk privilege voor het drukken van de officiële regeringsdocumenten moest behouden. De privé-raad verleende hem dan uiteindelijk ook dit privilege voor zijn hele leven.

Aan de hand van deze kaart kunnen we niet veel informatie verwerven op perceelsniveau. Wel is het mogelijk om een situering binnen de ruimere omgeving te maken. Hierop zien we de ligging van het projectgebied ten oosten van de Schelde en ten zuiden van Meerlebeke. Ten westen van het onderzoeksgebied is een site met walgracht te herkennen.

¹⁰ Bogaert C. & Verbeeck M. 1989

¹¹ DE BRUYCKER, D., sd

Figuur 12. Onderzoeksgebied op de Frickx kaart

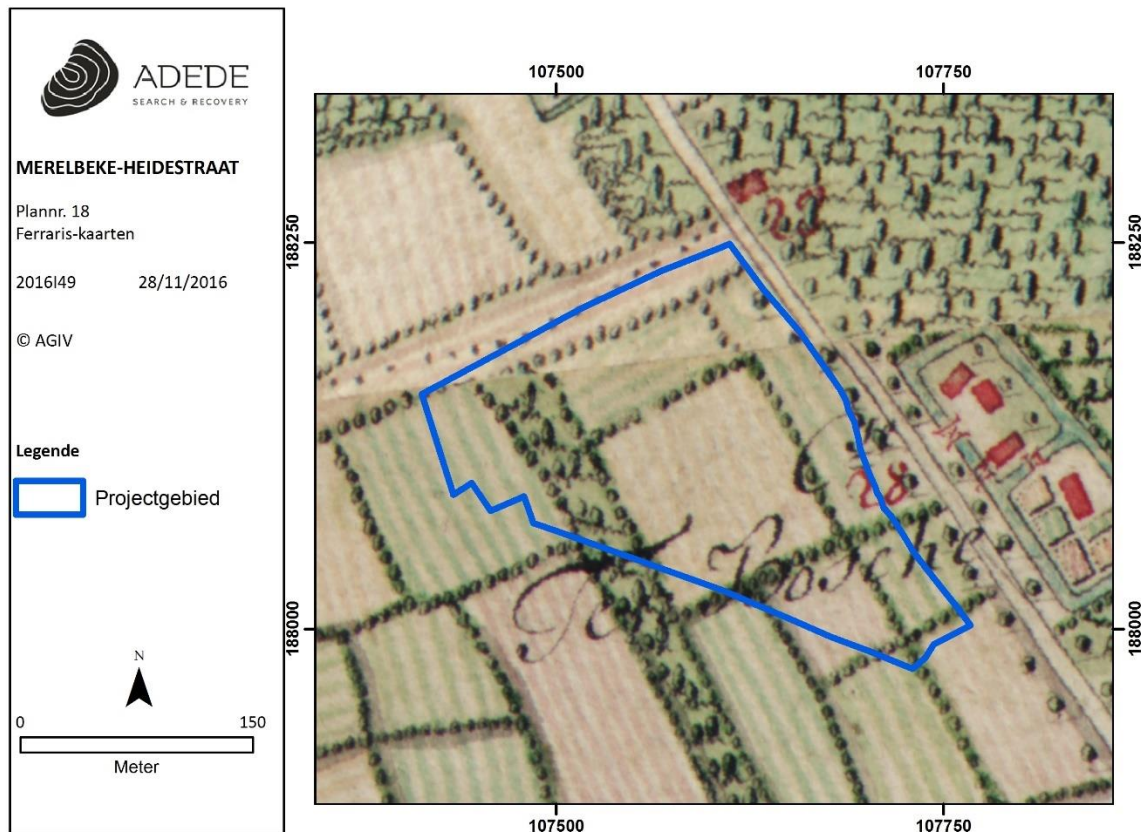
3.3.2.2 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

In opdracht van Keizerin Maria-Theresia en Keizer Jozef II werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst grootschalig en systematisch topografisch gekarteerd. 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten werden geklasseerd volgens bundels en vergezeld van een beschrijvende tekst. Dit alles gebeurde onder leiding van generaal Joseph-Jean-François Graaf de Ferraris (1726-1814). Het resultaat was een Kabinetskaart in drie exemplaren. Het exemplaar, bestemd voor de Oostenrijkse gouverneur Karel van Lotharingen, is heden in bezit van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel. De andere exemplaren bevinden zich in het Rijksarchief in Den Haag en het *Kriegsarchiv* te Wenen¹².

Op macroniveau ligt het onderzoeksgebied ten westen van een weg die dezelfde vorm heeft als de huidige Heidestraat. Aan de overzijde van deze straat bevindt zich een hoeve met walgracht en toegangsbruggen. Dit complex is ook gekend als Kasteel Ysebrant de Lendonck. Op microniveau, binnen het onderzoeksgebied, vallen verschillende percelen waar te nemen die bestemd zijn als

¹² http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf

akkerland. In noordwestelijke richting loopt een smalle bosstrook van zuidoost naar noordwest doorheen het plangebied. Vermelding van het gebied als 'Campagne Ten Bosche'? Aangezien het onderzoeksgebied aan oostelijke zijde aan de rand van het bos ligt, en een strook het westen als bosstrook weergeeft kan dit vertaald worden naar bosvelden of velden aan de de bosrand. Een andere interpretatie is Chateau ten Bossche wat een aanduiding kan zijn van de omwalde site aan de overzijde van de straat aan de westelijke grens van het onderzoeksgebied.

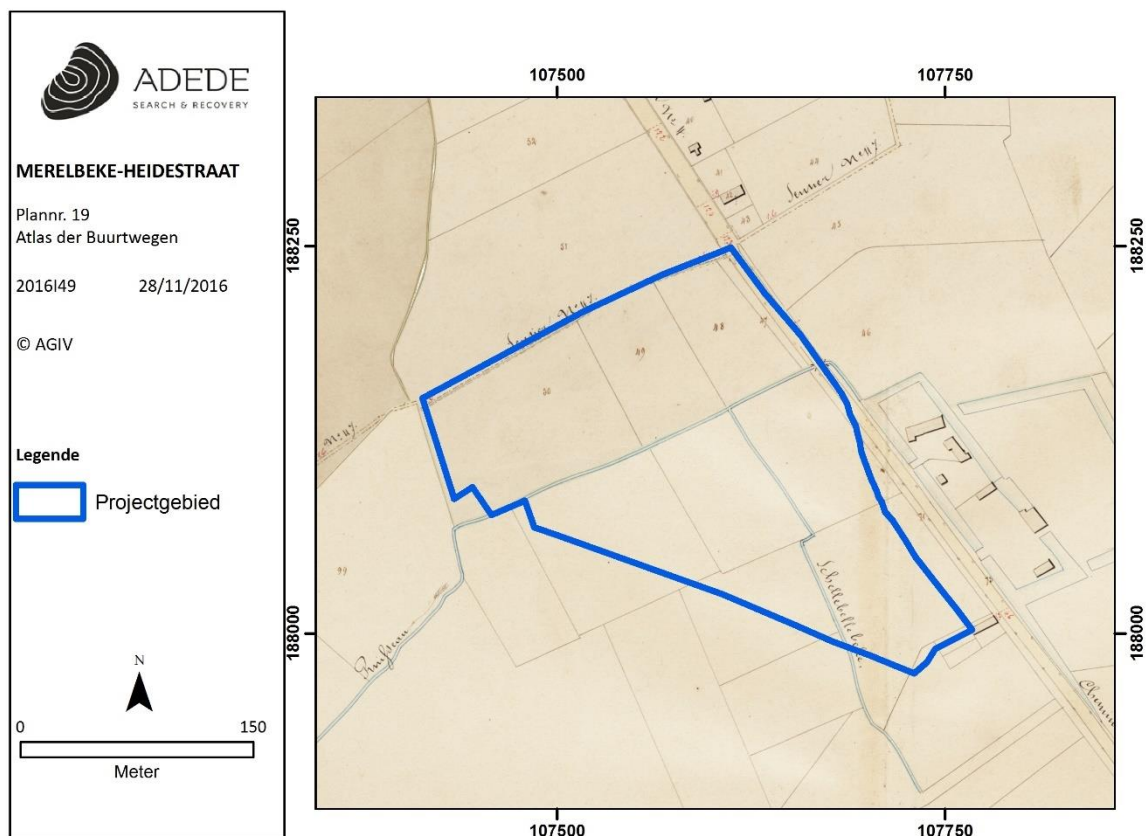

Figuur 13. Onderzoeksgebied op de Ferrariskaart

3.3.2.3 *Atlas der Buurtwegen (1844)*

Op de Atlas der Buurtwegen is een gelijkaardige situatie waar te nemen met uitzondering van 2 toevoegingen. Een eerste betreft de Schellebellbeek. Deze is in het huidige landschap zichtbaar volgens een oost-west richting doorheen het plangebied. Op de Atlas der Buurtwegen is hetzelfde verloop waar te nemen met een aftakking centraal binnen het onderzoeksgebied in zuidelijke richting. De bovengrens van het onderzoeksgebied wordt bepaald door een buurtweg.

Net ten zuiden van het te onderzoeken gebied is een bebouwing waar te nemen dwars georiënteerd aan de straat.

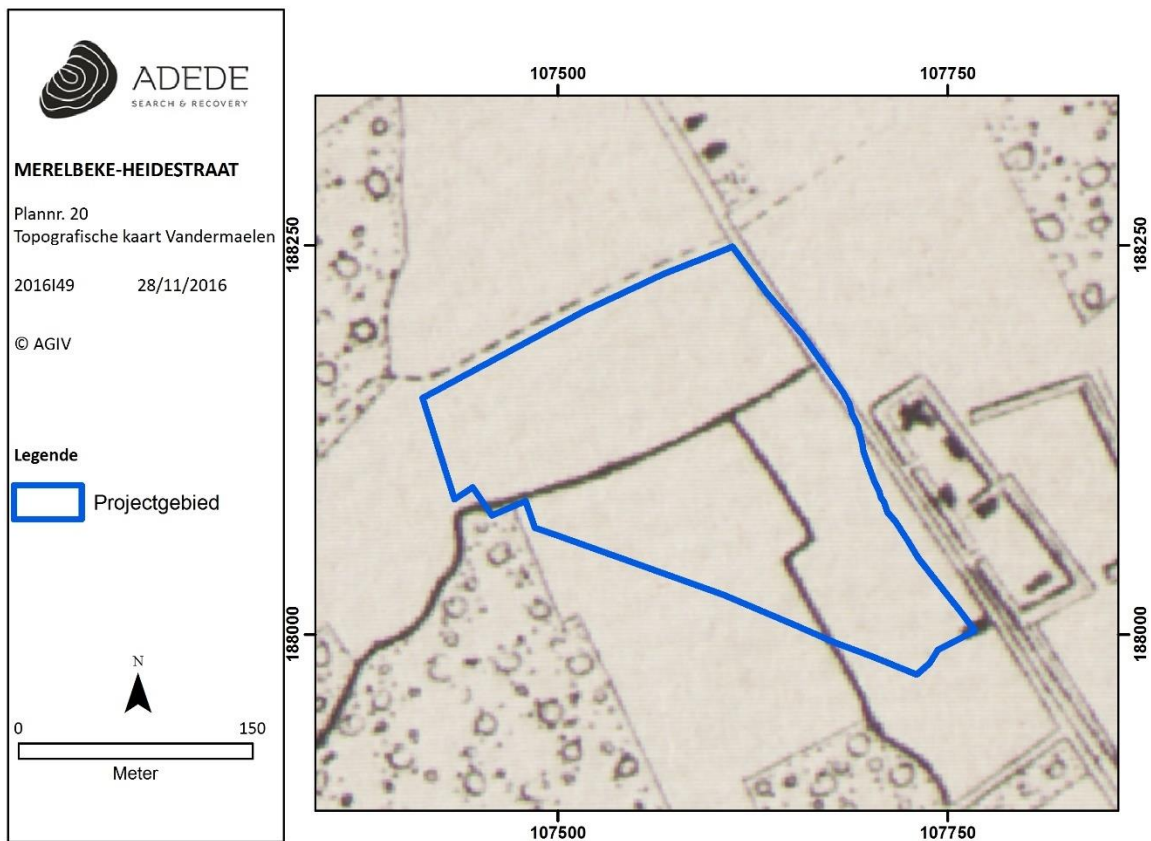
Figuur 14. Onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen

3.3.2.4 Topografische kaart Vandermaelen (1846 – 1854)

Philippe Vandermaelen (1795-1869) is de stichter van het “Établissement géographique de Bruxelles”. Hij publiceerde de eerste uitgave van een topografische kaart van België op metrische schaal. Voordien waren schalen grafisch, of werden ze uitgedrukt in plaatselijke maten (el, vadem, mijl, ...).

Hij werkte samen met Paul Gérard, die na het vertrek van de Hollanders in 1830, in het bezit gebleven was van de punten van tweede en derde orde van de triangulatie van Erzey. Hij maakte verschillende kaarten van België op basis van dit geodetische net en volgens de gewijzigde projectie van Flamsteed.

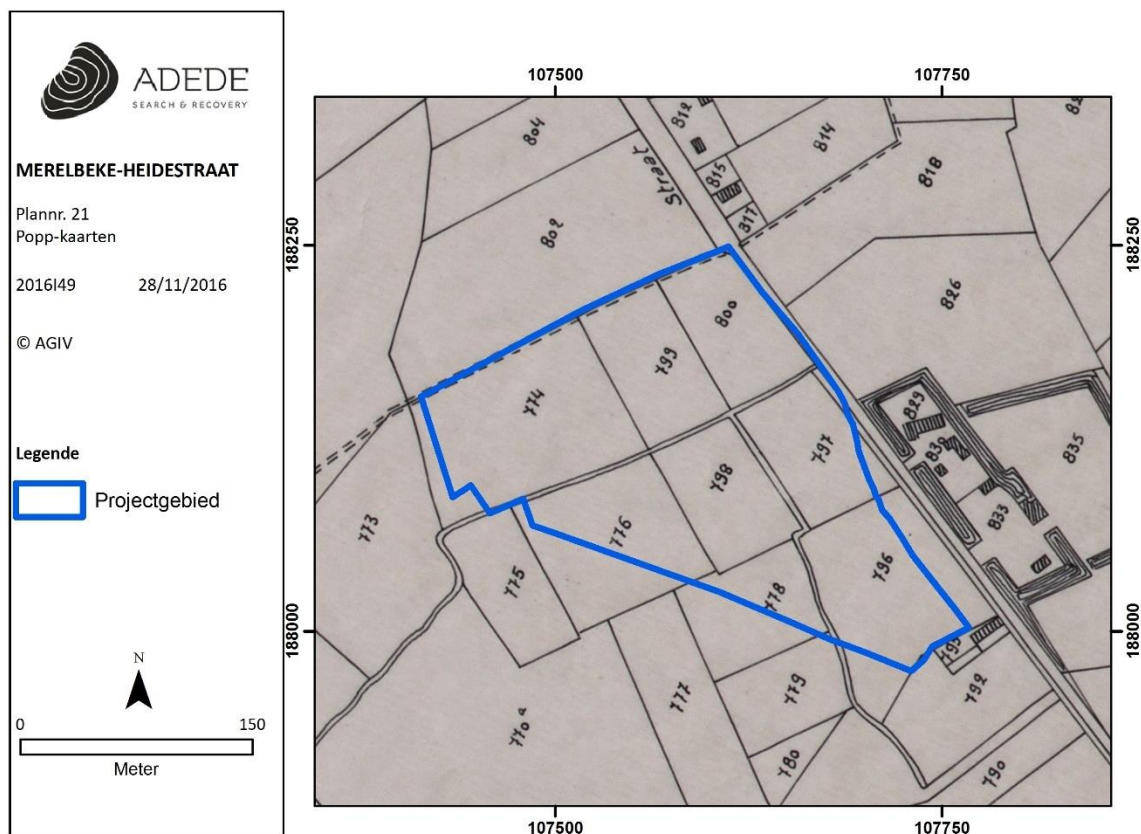
De situatie die weergegeven wordt is dezelfde als bij de Atlas der Buurtwegen met het verschil de zuidelijke woning net op de grens van het onderzoeksgebied.

Figuur 15. Onderzoeksgebied op de Vandermaelen kaart

3.3.2.5 Kaart van Popp (1842 – 1879)

De Popp kaart geeft geen aanvullende informatie ten opzichte van de Vandermaelen kaart en de Atlas der Buurtwegen. Een aandachtspunt is dat de zuidelijk gelegen bebouwing hier opnieuw buiten het onderzoeksgebied valt.

Figuur 16. Onderzoeksgebied op de Popp kaart

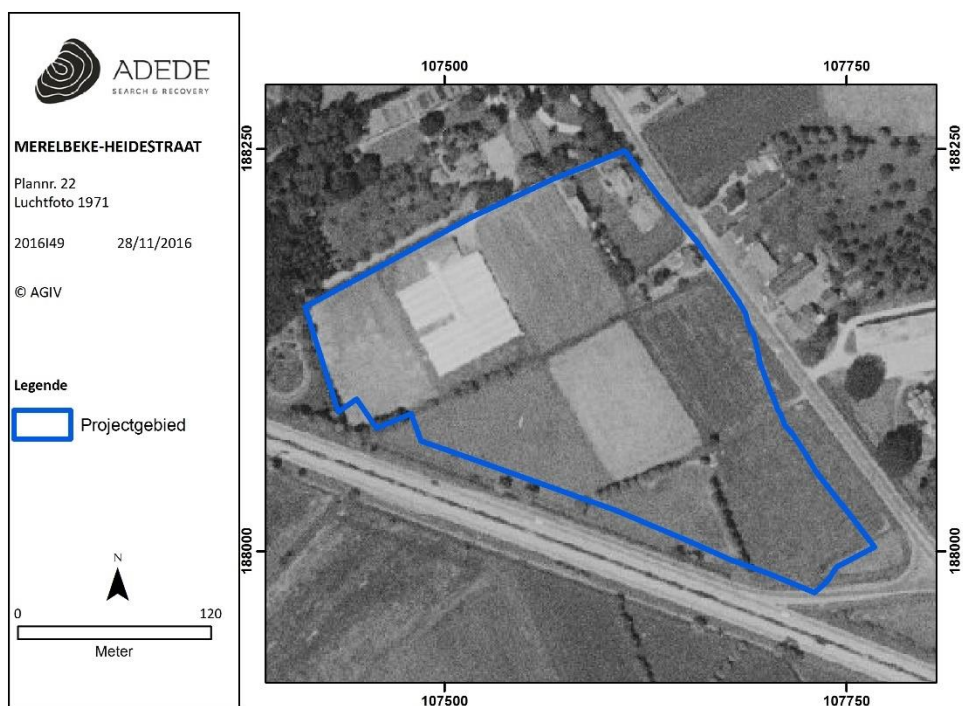
Luchtfoto's: 1971, 1979-1990, 2000-2003 & 2012

Op de luchtfoto van 1971 is aan de noordoostelijke grens van het onderzoeksgebied een serrecomplex waar te nemen. Dit complex strekt zich uit tot aan de Schellebellebeek. De huidige bewoning aan noordoostelijke zijde is eveneens waar te nemen evenals de stockage van grond centraal. Het zuidelijke deel bestaat uit verschillende percelen bestemd voor weide/akkerland.

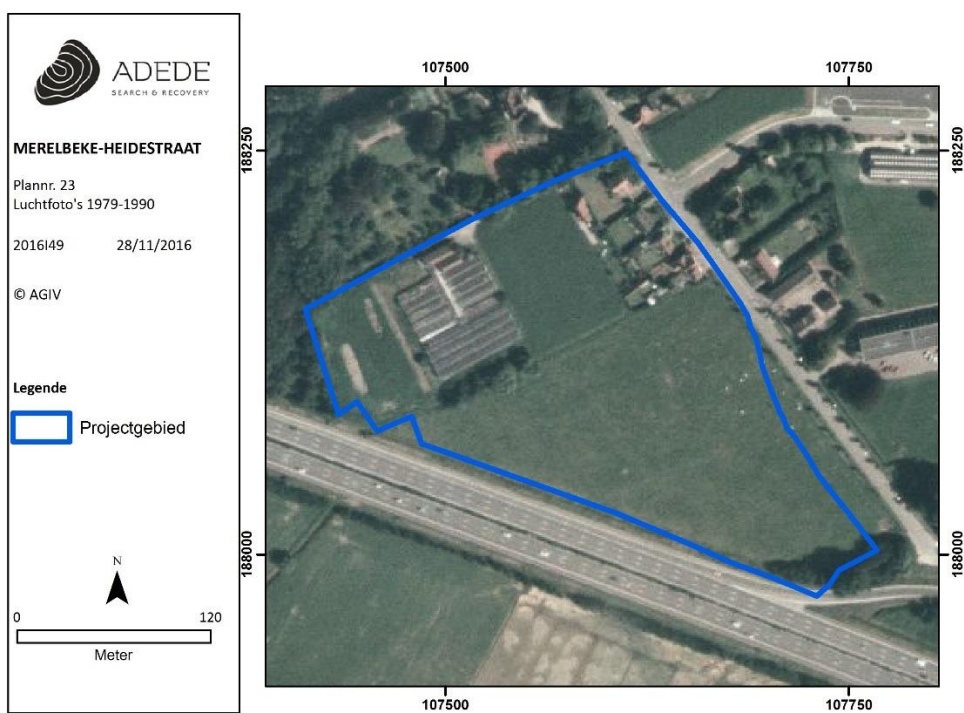
Er treedt weinig verandering op op de luchtfoto van 1979 – 1990 met het verschil dat er ten zuiden van het serrecomplex ter hoogte van de Schellebellebeek een bomenrij geplant is. Ook lijken de zuidelijke percelen één geheel te vormen.

Op de luchtfoto van 2000 - 2003 valt op dat het serrecomplex reeds veranderingen heeft ondergaan. Ongeveer de helft van het volume is gesloopt en er is dwars een serre aangebouwd die de overige serres, gelegen aan de Schellebellebeek verbindt met de wooneenheid in het noorden.

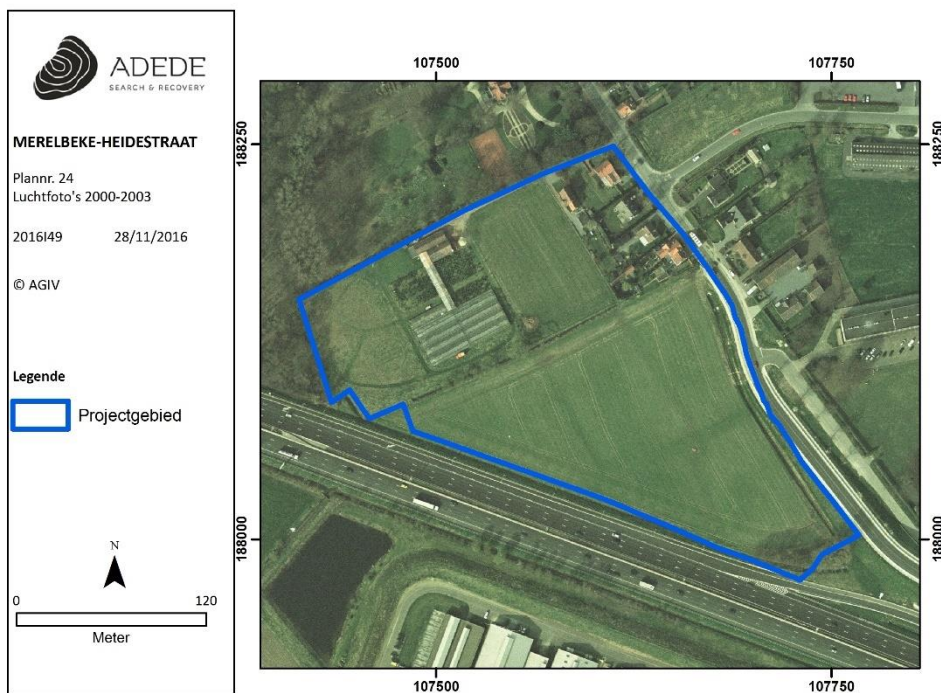
De luchtfoto van 2012 vertoont de sloop van eerdervernoemd serrecomplex waarbij het perceel in het noordwesten volledig beplant werd met bomen. Deze situatie is identiek aan de huidige situatie.

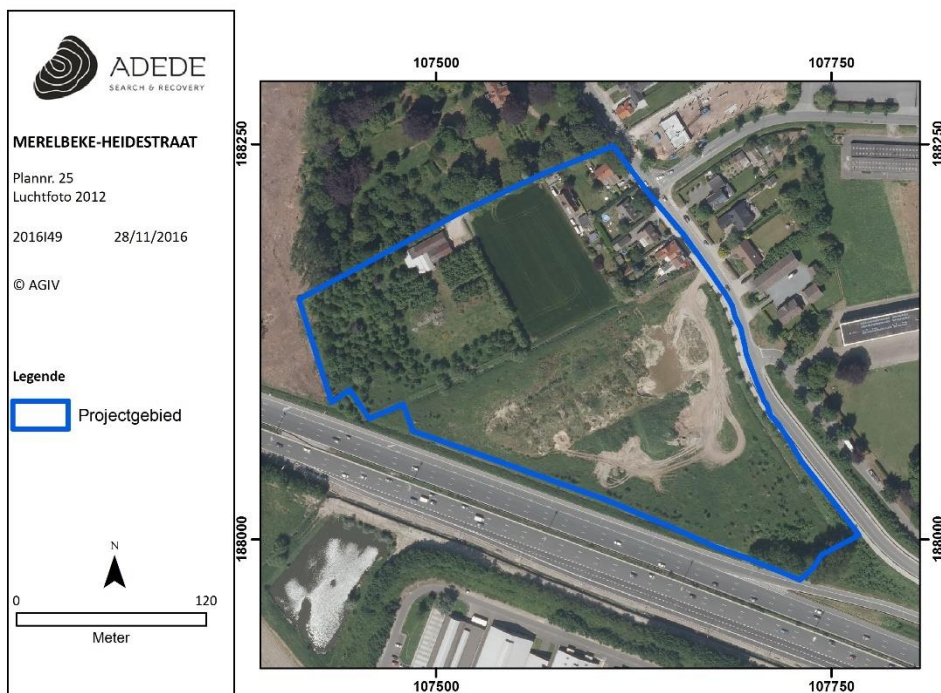
Figuur 17. Aanduiding onderzoeksgebied op luchtfoto uit 1971

Figuur 18. Aanduiding onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1979-1990

Figuur 19. Aanduiding onderzoeksgebied op luchtfoto uit 2000-2003

Figuur 20. Aanduiding onderzoeksgebied op luchtfoto uit 2012

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

Zoals eerder vermeld vond er eerder archeologisch (voor)onderzoek plaats op de locatie van het onderzoeksgebied. De Centraal Archeologische Inventaris geeft op haar Geoportaal een aantal meldingen van losse vondsten aan alsook enkele opgravingen. Deze meldingen worden hieronder kort besproken. Ook in de directe en ruimere omgeving van het onderzoeksgebied komen meldingen voor.

CAI Locatie 37099

Tijdens de Archeologische begeleiding bij de heraanleg van de aansluiting van de E40 en de R4 en bij de aanleg van een carpoolparking werden ter hoogte van de zuidwestelijke grens van het onderzoeksgebied werden sporen ontdekt die op het eerste zicht een zeer oude invulling kennen. Deze sporen uiteindelijk vernield door landbouwer die het afgegraven terrein omgewoeld en ingezaaid heeft, bijgevolg was een nader onderzoek niet meer mogelijk¹³. Mogelijks gaat het hier om de sporen die gerelateerd zijn aan de bebouwing die beschreven werd bij de historische kaarten van Vandermaelen, Atlas der Buurtwegen en Popp.

CAI Locatie 37098

Op deze locatie werd een brandrestengraf ontdekt. Het gaat over een rond kuiltje met sterk houtskoolhoudende lens (met enkele verbrande Romeinse potscherfjes). De ontdekking werd eveneens gedaan tijdens de Archeologische begeleiding bij de heraanleg van de aansluiting van de E40 en de R4.

CAI Locatie 32390

Hier werd een losse vondst gedaan. Het gaat om een zilveren munt van Filips II. Filips II regeerde van 1555-1598.

CAI Locatie 151310

vierkante walgrachtsite omheen een centraal gelegen gebouw gekend als het Kasteel 'Rotsart' de Hartaing / Kasteel 'De Populieren'. De omheining lijkt eerder een greppel dan een gracht. Er is weinig informatie over de geschiedenis van deze site. De site is als kasteeldomein nog te herkennen maar kreeg een nieuwe functie als school, muziekacademie en restaurant.

¹³ Declercq, 2001

CAI Locatie 32391

Tijdens een preventieve opgraving op het Axxess bedrijventerrein in 1999 zijn er heel wat archeologische sporen waargenomen. Een cirkelvormige gracht met een diameter van 18 meter werd aan de hand van C14 datering gedateerd in de Vroege Bronstijd, meer specifiek tussen 1620 en 1400 v. Chr. Of tussen 1630 en 1440 v. Chr.: laatste fase vroege bronstijd en vroege fase midden-bronstijd. In het noordwesten van het onderzoeksgebied van deze opgraving werd een Midden-Romeinse nederzetting opgegraven. Deze bestond uit 3 constructies, opgetrokken in hout met bijhorende waterput. Ook potscherven, dakpannen en metalen vondsten werden geregistreerd. Het ging hierbij om een bewoning gedurende een korte periode¹⁴.

CAI Locatie 32386

Hierbij worden losse vondsten beschreven die toebehoren tot het Neolithicum. Meer specifiek gaat het om 3 fragmenten van 3 silexbijlen, er werd 1 herbruikt als schrabber. De vondsten werden gedaan in 1947, gevonden in de uitgegooide aarde van de verdiepte Morelsgoedbeek (Melle-beek) in domein Melle bos rond de stichting Melle Caritas.

CAI locatie 156806

Losse lithische vondsten daterend uit het midden paleolithicum. Tijdens bouwwerken aan de Ringvaart werden een schrabber, een Levalloisafslag en nog 3 andere boorschabbers aangetroffen in 1965.

CAI locatie 37084

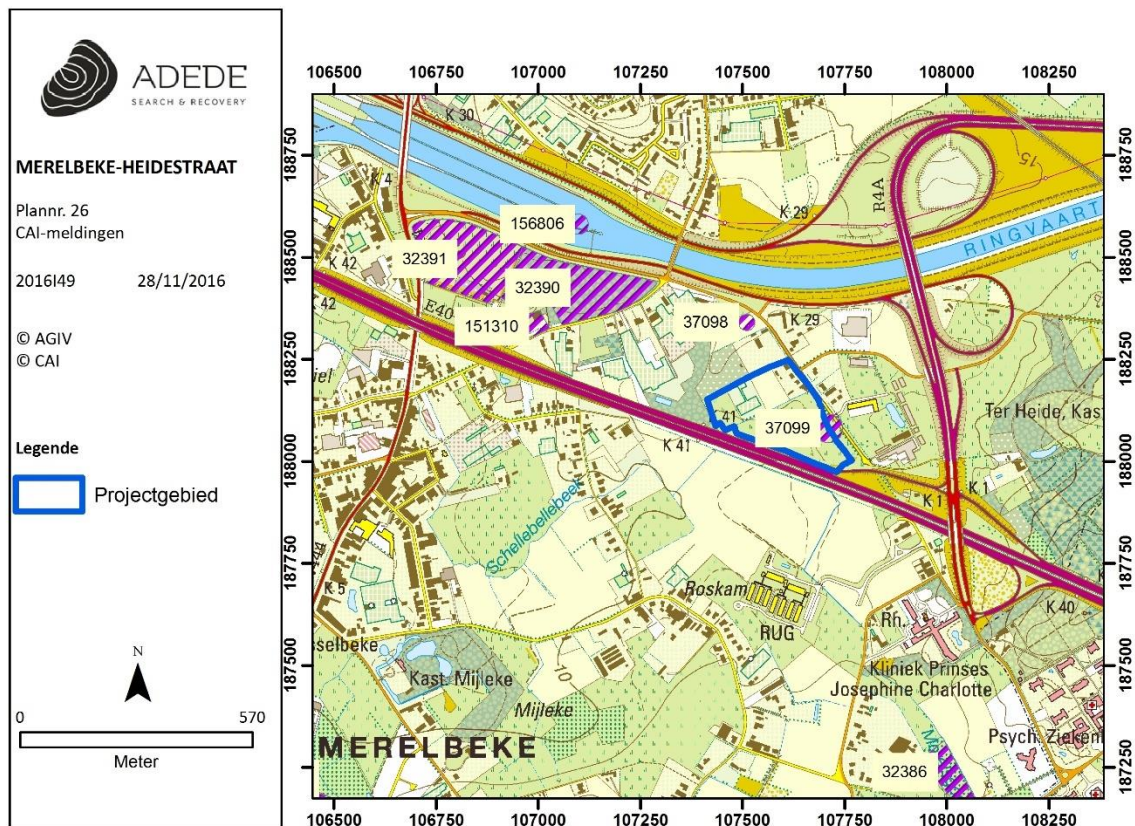
Hoewel deze locatie op 1.5km ten zuiden van het onderzoeksgebied ligt, is deze interessant om te vermelden. Langs de site Merelbeke Caritas, meerbepaald langs de Poelstraat werden er 120 vroegmiddeleeuwse inhumatiegraven ontdekt (eind Merovingisch – Vroeg Karolingische periode). Enkel bevatten gespen als bijgift¹⁵. Daarnaast kwamen er ook 9^e eeuwse tot 11^e eeuwse bewoningssporen voor in de vorm van houten gebouwplattegronden. Daarbij hoorde eveneens een waterput, die in de Romeinse of vroegmiddeleeuwse periode gedateerd werd¹⁶. Tot slot werd er een veldoven uit de 10^e tot 11^e eeuw geconstateerd et de aanwezigheid van misbaksels¹⁷

¹⁴ Declercq et al, 1999 & Declercq et al, 2001

¹⁵ De Clercq et al. 2003 & De Clercq et al. 2004: 10-11

¹⁶ De Clercq et al. 2003

¹⁷ De Groote et al. 2007: VIII

Figuur 21. Onderzoeksgebied op de CAI

3.5 Besluit

Op basis van historische, cartografische, landschappelijke en geologische gegevens werd het projectgebied onderzocht naar potentieel aanwezig cultuurhistorisch erfgoed. Aan de hand van volgende vragen kunnen wij een inschatting maken van het kennisvermeerderingspotentieel van het onderzoeksgebied.

- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied? Schetsen de geraadpleegde bronnen een archeologische verwachting?

Binnen het onderzoeksgebied is een site gekend, maar niet gespecificeerd in tijd en ruimte. De reden hiervoor is dat de archeologische sporen vernield zijn tijdens het omploegen van het afgegraven vlak door een landbouwer. Hoewel het CAI gewag maakt van zeer oude sporen is het mogelijk dat het

sporen betrof die in relatie staan met het gebouw dat zichtbaar is op de Atlas der Buurtwegen en andere historische kaarten.

De ruimere omgeving van het onderzoeksgebied laat een hoge verwachting aan archeologische restanten vermoeden. Verscheidene opgravingen hebben het intensieve gebruik van de omgeving Merelbeke doorheen de geschiedenis aangetoond. Een zekere continuïteit van occupatie werd waargenomen startend in het vroege Neolithicum, doorheen de Romeinse periode tot in de Nieuwste Tijden aan de hand van de beschikbare gegevens op de Cetnraal Archeologische inventaris. De landschappelijke ligging echter sluit de aanwezigheid van restanten uit steentijdperiodes niet uit. De landschappelijk ligging van het projectgebied, op de oostelijke valleirand van de Schelde, op een iets hogere positie dan het omringende landschap kan in het verleden een aantrekkelijke plaats geweest zijn voor de mens. Het projectgebied ligt echter niet op een hoogte, maar een flank. Hoewel er niet een directe verwachting is naar steentijdsites toe, dient de mogelijkheid ervan mee in beschouwing genomen worden bij vervolgonderzoek.

Doordat het gebied doorheen de geschiedenis gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing en er dus geen complexe verticale stratigrafie verwacht wordt, dient Conform de Code van Goede Praktijk extra aandacht besteed te worden aan het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied.

- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?

Historische bronnen en kaarten duiden het gebied als onbebouwd tot in de 19^e eeuw. Het onderzoeksgebied werd tot dan doorkruist door de Schellebellebeek in 2 richtingen. De oost-west stroming is in het huidige landschap nog steeds aanwezig maar zal onder invloed van de geplande werken gedempt worden. Op de historische kaarten vanaf de 18^e eeuw is vast te stellen dat er ook een zuid-noord stroming van deze beek aanwezig was waarbij deze overvloedige in de andere stroomrichting. Doorheen de recente geschiedenis is deze beek deels gedempt.

De bodem in het plangebied wordt beschreven als voornamelijk een (lemige) zandbodem met een goede waterhuishouding in de zomer, met mogelijks overlast in de winter. De opbouw van de bodemlagen varieert van bodem met textuur B-horizont tot bodems zonder profielopbouw die elkaar van noord naar zuid afwisselen.

Aan de hand van de Ferraris kaart en de Vandermaelen kaart kan opgemerkt worden dat een deel van het onderzoeksgebied bebost was.

- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?

Een eerste bebouwing aan de grenzen van het projectgebied valt waar te nemen in het zuidwesten, haaks georiënteerd aan de huidige Heidestraat, aan de hand van de 18^e eeuwse Atlas der Buurtwegen. Op de oudere Ferraris kaart wordt dit gebouw nog niet weergegeven waardoor we met enige voorzichtigheid kunnen stellen dat het om een laat 18^e eeuwse, vroeg 19^e eeuwse woning ging. Voorheen is er niets gekend over mogelijke bebouwing.

- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

De geplande werken behelzen de sloop van de huidige bebouwing langs de Heidestraat en dieper op het onderzoeksgebied. Ook het rooien van de huidige bomen de grondstockage wordt verwijderd. Daarnaast wordt de Schellebellebeek gedempt en mogelijks verplaatst. Na het bouwrijp maken van het terrein wordt er een nieuw complex met bijhorende verharding ingepland binnen het onderzoeksgebied. Hierbij zal de bodem grondig verstoord worden.

- In welke mate en in welke zones kan er een (recente) verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?

De huidige bebouwing die versnipperd ligt over het onderzoeksgebied heeft mogelijks archeologische restanten verstoord. Hoewel de ingreep in de bodem niet kan vastgesteld worden, kan men hierbij uitgaan van minimum een strookfundering waarbij de diepte zal bepaald zijn op de vorstvrije zone. Algemeen wordt hierbij een ingreep met diepte van 80cm in de bodem voorgesteld. Als gevolg kunnen we een verstoring vermoeden van minimum 80cm onder het maaiveld waar de huidige bebouwing staat. Ter hoogte van de serres die aanwezig waren in de vorige eeuw kan zich een verstoring voorgedaan hebben, maar hier ontbreekt het aan informatie.

Tot slot heeft er een zich een verstoring voorgedaan in het zuidoosten van het terrein waarbij de eerder vermelde landbouwer de sporen tijdens een vorige opgraving heeft vernield tijdens het omwoelen van het terrein.

- Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op? Zo neen, is er een vooronderzoek noodzakelijk en welke onderzoeksstrategie is hiervoor aangewezen?

Op basis van het bestudeerde bronnenmateriaal werd reeds aangetoond dat er zich archeologische resten in het projectgebied bevinden. Aanvullend tonen de historische en cartografische bronnen aan dat de kans op voorkomen van sites met een hoog kennisvermeerderingspotentieel binnen het onderzoeksgebied hoog is. De vorm van het plangebied en het grote oppervlak, ca. 45000 m², laten een interpretatie van mogelijke archeologische sporen in een ruimere context toe. Het niveau waarop deze potentiële archeologische resten zich bevinden, kon aan de hand van het bureauonderzoek niet achterhaald worden. Daarom acht ADEDE bvba het nodig verder vervolgonderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren om een antwoord kunnen te bieden op de aanwezigheid van archeologische resten binnen het onderzoeksgebied.

In de Code van Goede Praktijk worden verschillende achtereenvolgende onderzoeksmethodes voorgesteld teneinde de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. In de eerste plaats wordt steeds geopteerd om te kiezen voor onderzoeksmethoden die de ondergrond niet verstoren. Hierin kunnen we drie types onderzoek onderscheiden die eerst zullen besproken worden. Indien deze methodes ontoereikend blijken, wordt geopteerd voor (voor)onderzoek met ingreep in de bodem.

Veldkartering

Veldkartering heeft tot doel om relevante archeologische indicatoren te zoeken door middel van een visuele inspectie van het terrein. Gezien het feit dat er reeds ontegensprekelijke indicatoren vastgesteld zijn die verwijzen naar de aanwezigheid van archeologische restanten, is deze prospectiemethode overbodig.

Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap en de aardkundige opbouw te kennen door middel van boringen en profielputten. Deze methode biedt niet voldoende informatie om een antwoord te bieden op de vraagstelling naar de aanwezigheid van archeologische sporen. De antwoorden die deze methode aanlevert, kunnen ook via proefsleuven achterhaald worden.

Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek (GPR) biedt mogelijkheden om een zicht te krijgen in de verticale bodemopbouw maar heeft als nadeel de hoge kostprijs, de complexe verwerking van de gegevens en het feit dat de verkregen data tevens door bijkomend veldwerk moeten gestaafd worden. Deze methode biedt ook onvoldoende informatie over de bewaringsgraad, datering en aard van een eventueel aanwezige vindplaats. De trefkans voor kleine sporen is kleiner dan met proefsleuvenonderzoek.

Verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek

Via deze methode worden archeologische sites opgespoord aan de hand van boringen. Deze methode is bijzonder nuttig voor het opsporen van een losse vondstenspreiding van lithisch materiaal kenmerkend voor steentijdsites. Initieel zijn er via het aardkundig onderzoek geen directe indicaties naar de aanwezigheid van steentijd artefactsites. Een andere methodiek dient gekozen te worden om op alle onderzoeksvragen te antwoorden.

Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt, maar statistisch representatief deel van dat terrein open te leggen en beperkt op te graven. Op die manier kunnen verantwoorde uitspraken worden gedaan voor de rest van het terrein. Op die manier kunnen verantwoorde uitspraken worden gedaan voor de rest van het terrein. Deze methode is de meest efficiënte, zowel vanuit wetenschappelijk standpunt als economisch, om op de onderzoeksvragen te kunnen antwoorden die na het bureauonderzoek nog restereren. Via deze methode wordt 10% van de totale oppervlakte van de zone onderzocht door proefsleuven en 2.5% door dwarsseuven en kijkvensters waardoor een hoge trefkans van archeologische sporen mogelijk is binnen het plangebied. Het kennispotentieel van het plangebied zal bereikt worden in de fase van vooronderzoek met ingreep in de bodem.

Er wordt geadviseerd om die zones binnen het projectgebied die bedreigd worden door de geplande werken, verder te onderzoeken aan de hand van proefsleuven. De periodes vanaf ca. het neolithicum kenmerken zich namelijk door de aanwezigheid van grondsporen die optimaal worden gedetecteerd met deze prospectiemethode. Via deze methode kan ook de bodemopbouw en de bewaring ervan nagegaan worden, en kan aan de hand hiervan nagegaan worden of er alsnog bijkomend steentijdonderzoek nodig zou zijn.

Dit onderzoek kan echter nog niet worden aangevat door de fysieke toestand van het huidige terrein waarbij het onderzoeksgebied bebouwd en bebost is en dient meegenomen te worden in het traject van uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem.

3.6 Besluit breed publiek

Het projectgebied gelegen aan de Heidestraat te Merelbeek maakt deel uit van een omgeving waar eerdere opgravingen een groot geheel aan archeologische restanten blootlegden. In samenhang met een reeds eerder uitgevoerde opgraving ten zuiden van het terrein dat vernield werd tijdens de opgraving doordat het afgegraven archeologisch vlak gewoeld werd, wordt een hoge verwachting gesteld naar de aanwezigheid van archeologische sites binnen het onderzoeksgebied. Aan de hand van oude kaarten wordt al gauw duidelijk dat er met zekerheid vanaf de 19^e eeuw bewoning ontstond aan de grenzen van het projectgebied. In de nabije omgeving zijn in het verleden al vondsten gedaan uit de bronstijd en Romeinse periode. Het terrein heeft een soortgelijke landschappelijke ligging, er zouden hier dus ook vondsten bewaard kunnen zijn.

De geplande werken, die de sloop van de huidige woningen, het rooien van de bomen, het grondverzet en het inplanten van het nieuwe complex zijn groot in omvang en zullen daarbij het potentiële bodemarchief grondig verstoren. Daarom acht ADEDE bvba het nodig om vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek te laten uitvoeren om een duidelijk antwoord te kunnen bieden op de aan- of afwezigheid van archeologische sites. Dit onderzoek kan pas uitgevoerd worden na het bouwrijp maken van het terrein.

4 Bibliografie

De Bruycker D., Beknopte Geschiedenis van Merelbeke, Gent, s.d.

Bogaert C. & Verbeeck M. 1989: Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Gent, Kantons Destelbergen - Oosterzele, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 12N2, Brussel - Turnhout.

Haecon & De Moor G. (2000) Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Brussel: Dienst Natuurlijke Rijkdommen

De Clercq W., 1999. Merelbeke. Een onverwachte kijk op het archeologisch patrimonium. Noodopgravingen en archeologisch waarderingsonderzoek op de Axxes-locatie: resten uit de bronstijd en de Romeinse periode. Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarboek van de Provincie Oost-Vlaanderen 1998: 100-103.

De Clercq W., 2001. Merelbeke. Archeologische begeleiding bij de heraanleg van de aansluiting van de E40 en de R4 en bij de aanleg van een carpoolparking. Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 2000: 215.

De Clercq W., Bastiaens J., Deforce K., Desender K., Ervynck A., Gelorini V., Haneca K., Langoh R. & Van Peteghem A., 2004. Waarderend en preventief archeologisch onderzoek op de Axxes-locatie te Merelbeke (prov. Oost-Vlaanderen): een grafheuvel uit de Bronstijd en een nederzetting uit de Romeinse periode. Archeologie in Vlaanderen VIII, 2001/2002: 123-164.

De Clercq W., Deschieter J. & De mulder G., 2003. Merelbeke. Caritas: archeologisch noodonderzoek op de vroeg- en volmiddeleeuwse begraafplaats en nederzetting in 2003. Monumentenzorg en cultuurpatrimonium, Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 2003: 142-145.

De Clercq W., Deschieter J. & De mulder G., 2003. Merelbeke. Caritas: archeologisch noodonderzoek op de vroeg- en volmiddeleeuwse begraafplaats en nederzetting in 2003. Monumentenzorg en cultuurpatrimonium, Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 2003: 142-145.

De Clercq W., Deschieter J. & De mulder G., 2004. Archeologisch noodonderzoek op de vroegen volmiddeleeuwse begraafplaats en nederzetting Merelbeke-Caritas. (Oost-Vlaanderen). Resultaten en eerste synthese na afronding van het veldonderzoek. Archaeologia Mediaevalis 27: 9-12. Brussel.

Websites

<https://www.merelbeke.be/bestuur/over-merelbeke/geschiedenis-van-merelbeke-en-haar-deelgemeenten/merelbeke> (geraadpleegd op 19 december 2016)

<http://www.Geopunt.be> (geraadpleegd op 19 december 2016)

<https://inventaris.onroenderfgoed.be> (geraadpleegd op 19 december 2016)

http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cplI63204_nl.html , geraadpleegd op 18 november 2016.

<http://www.dov.vlaanderen.be> (geraadpleegd op 19 november 2016)

http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf (geraadpleegd op 19 november 2016)

<http://cai.onroenderfgoed.be> (geraadpleegd op 19 december 2016)

<https://www.dov.vlaanderen.be/zoeken-ocdov/proxy/sondering/sondering/3383/rapport/identifygrafiek> (geraadpleegd op 19 november 2016)

5 Lijst van plannen

Plannr.	Beschrijving	Schaal	Wijze vervaardiging	Datum aanmaak
0001	Onderzoeksgebied op topografische kaart	1:1	digitaal	28/11/2016
0002	Onderzoeksgebied op orthofoto (2015)	1:1	digitaal	28/11/2016
0003	onderzoeksgebied op kadasterkaart	1:1	digitaal	28/11/2016
0004	verstoorde zones	1:1	digitaal	28/11/2016
0005	Inplantingsplan bestaande toestand	1:1	digitaal	28/11/2016
0006	Inplantingsplan geplande toestand	1:1	digitaal	28/11/2016
0007	funderingsplan geplande toestand	1:1	digitaal	28/11/2016
0008	DHMOVII	1:1	digitaal	28/11/2016
0009	DHMOVII detail	1:1	digitaal	28/11/2016
0010	Onderzoeksgebied ten opzichte van tertiair geologische kaart	1:50000	digitaal	28/11/2016
0011	Onderzoeksgebied ten opzichte van quartair geologische kaart	1:200000	digitaal	28/11/2016
0012	Onderzoeksgebied ten opzichte van de bodemtypekaart	1:1	digitaal	28/11/2016
0013	Onderzoeksgebied ten opzichte van de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2016)	1:1	digitaal	28/11/2016
0014	Onderzoeksgebied ten opzichte van de erosiegevoeligheidskaart van de Vlaamse gemeenten	1:1	digitaal	28/11/2016
0015	onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand	1:1	digitaal	28/11/2016
0016	Onderzoeksgebied ten opzichte van het gewestplan	1:1	digitaal	28/11/2016
0017	Onderzoeksgebied ten opzichte van de Fricx-kaarten	1:110000	analoog	28/11/2016
0018	Onderzoeksgebied ten opzichte van de Ferraris-kaarten	1:11520	analoog	28/11/2016
0019	Onderzoeksgebied ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen	1:3000	analoog	28/11/2016
0020	Onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart Vandermaelen	1:20000	analoog	28/11/2016
0021	Onderzoeksgebied ten opzichte van de Popp-kaarten	1:5000	analoog	28/11/2016
0022	Onderzoeksgebied op luchtfoto uit 1971	1:1	digitaal	28/11/2016
0023	Onderzoeksgebied op luchtfoto's uit 1979-1990	1:1	digitaal	28/11/2016
0024	Onderzoeksgebied op luchtfoto's uit 2000-2003	1:1	digitaal	28/11/2016
0025	Onderzoeksgebied op luchtfoto uit 2012	1:1	digitaal	28/11/2016
0026	CAI-meldingen ten opzichte van het onderzoeksgebied	1:1	digitaal	28/11/2016
0027	Plan verstoorde zones & archeologische verwachting	1:1	digitaal	28/11/2016
0028	Te onderzoeken gebied	1:1	digitaal	28/11/2016
0029	Sleuvenplan	1:1	digitaal	28/11/2016

6 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal oppervlaktemodel 1m.....	- 18 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal oppervlaktemodel 1m (detail). -	19 -
Figuur 3. Hoogteprofiel van noord naar zuid (boven) en van noordwest naar zuidoost (onder) © Geopunt.....	- 20 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.....	- 21 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.....	- 22 -
Figuur 6. Verklaring	- 23 -
Figuur 7. Aanduiding onderzoeksgebied op de bodemtypekaart.....	- 25 -
Figuur 8. Aanduiding onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart.....	- 26 -
Figuur 9. Aanduiding onderzoeksgebied op de erosiegevoeligheidskaart.....	- 27 -
Figuur 10. Onderzoeksgebied op het bodemgebruiksbestand	- 28 -
Figuur 11. Onderzoeksgebied op het gewestplan.....	- 29 -
Figuur 12. Onderzoeksgebied op de Frickx kaart	- 32 -
Figuur 13. Onderzoeksgebied op de Ferrariskaart	- 33 -
Figuur 14. Onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen.....	- 34 -
Figuur 15. Onderzoeksgebied op de Vandermaelen kaart.....	- 35 -
Figuur 16. Onderzoeksgebied op de Popp kaart	- 36 -
Figuur 17. Aanduiding onderzoeksgebied op luchtfoto uit 1971.....	- 37 -
Figuur 18. Aanduiding onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1979-1990	- 37 -
Figuur 19. Aanduiding onderzoeksgebied op luchtfoto uit 2000-2003	- 38 -
Figuur 20. Aanduiding onderzoeksgebied op luchtfoto uit 2012.....	- 38 -
Figuur 21. Onderzoeksgebied op de CAI.....	- 41 -